

Uzgoj i selekcija hrtova

Turković, Paula

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Veterinary Medicine / Sveučilište u Zagrebu, Veterinarski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:178:559998>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Veterinary Medicine -
Repository of PHD, master's thesis](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
VETERINARSKI FAKULTET

Paula Turković

UZGOJ I SELEKCIJA HRTOVA

Diplomski rad

Zagreb, 2021.

ZAVOD ZA UZGOJ ŽIVOTINJA I STOČARSKU PROIZVODNJU

Predstojnik: prof. dr. sc. Velimir Sušić (o.d. predstojnika)

Mentori: prof. dr. sc. Anamaria Ekert Kabalin
izv. prof. dr. sc. Sven Menčik

Članovi Povjerenstva za obranu diplomskog rada:

1. doc. dr. sc. Maja Maurić Maljković
2. prof. dr. sc. Anamaria Ekert Kabalin
3. izv. prof. dr. sc. Sven Menčik
4. prof. dr. sc. Velimir Sušić (zamjena)

Zahvaljujem se mentorima prof. dr. sc. Anamariji Ekert Kabalin i izv. prof. dr. sc. Svenu Menčiku na prenesenom znanju i pomoći prilikom izrade diplomskog rada. Zahvaljujem svojim roditeljima Ani i Ratku te bratu Mateju koji su tijekom cijelog mog školovanja vjerovali u mene i podupirali me u ostvarivanju sve viših i viših ciljeva. Zahvaljujem baki i djedu na pruženoj bezuvjetnoj ljubavi i financijskoj pomoći.

Zahvaljujem se Klubu hrtova hrvatske na savjetima i pruženoj pomoći prilikom prikupljanja slika.

Zahvaljujem Hrvatskom kinološkom savezu na omogućenom pristupu informacijama o kretanju broja legala pasa X. skupine tijekom posljednjih 5 godina.

Popis slika:

Slika 1. Afganistanski hrt (foto: Darko Peterski)

Slika 2. *Saluki* – perzijski hrt (foto: Nina Božac)

Slika 3: *Borzoi* - ruski hrt (foto: Maja Ćosić)

Slika 4: Irski vučji hrt (foto: Maja Čelebić)

Slika 5: Škotski jelenski hrt (foto: Lea Gudelj)

Slika 6: Španjolski hrt – *Galgo espanol* (foto: Lidija Klemenčić)

Slika 7: Engleski hrt – *Greyhound* (foto: Silvio Ramik)

Slika 8: *Whippet* – mali engleski hrt (foto: Paula Turković)

Slika 9: Talijanski hrt (foto: Marijana Lovrić)

Slika 10: Mađarski hrt – *Magyar agar* (izvor: <https://www.mydog.pet/magyar-agar-hungarian-greyhound-for-sale-puppies-and-price/>)

Slika 11: *Azawakh* (foto: Vesna Sekalec)

Slika 12: *Sloughi* (foto: Boris Kubatović)

Slika 13: Poljski hrt – *Chart polski* (foto: Lidija Klemenčić)

Slika 14: Lov na umjetni mamac (foto: Aleš Novak)

Popis tablica i grafikona:

Tablica 1. Prijavljena legla pasa X. skupine od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

Grafikon 1: Ukupan broj prijavljene ženske i muške štenadi u leglima, po pasminama, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

Grafikon 2: Kretanje broja štenadi i odnosa spolova po pojedinim leglima za pasminu afganistanski hrt, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

Grafikon 3: Kretanje broja štenadi i odnosa spolova po pojedinim leglima za pasminu irski vučji hrt, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

Grafikon 4: Kretanje broja štenadi i odnosa spolova po pojedinim leglima za pasminu talijanski hrt, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

Grafikon 5: Kretanje broja štenadi i odnosa spolova po pojedinim leglima za pasminu *saluki* - perzijski hrt, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

Grafikon 6: Kretanje broja štenadi i odnosa spolova po pojedinim leglima za pasminu poljski hrt - *chart polski*, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

Grafikon 7: Kretanje broja štenadi i odnosa spolova po pojedinim leglima za pasminu *borzoi* - ruski hrt, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

Grafikon 8: Kretanje broja štenadi i odnosa spolova po pojedinim leglima za pasminu *whippet* - mali engleski hrt, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. KINOLOŠKE ORGANIZACIJE U SVIJETU I HRVATSKOJ	2
2.1. Kinologija u svijetu	2
2.2. Kinologija u Hrvatskoj	3
3. UZGOJ I SELEKCIJA PASA.....	4
3.1. Sazrijevanje i reprodukcija pasa	4
3.1.1. Rasplodivanje pasa	5
3.1.2. Dijagnostika gravidnosti.....	6
3.2. Odrastanje, odgoj i socijalizacija štenadi	6
3.3. Označavanje pasa	9
3.4. Uzgojni pravilnik Hrvatskog kinološkog saveza.....	10
3.5. Podjela pasmina pasa prema FCI-skupinama.....	12
4. HRTOVI.....	13
4.1. Podjela hrtova prema sekcijama	13
4.2. Opis pasmina	14
4.2.1. Afganistanski hrt.....	14
4.2.1.1. <i>Povijesni razvoj pasmine</i>	14
4.2.1.2. <i>Standard pasmine</i>	14
4.2.2. <i>Saluki - perzijski hrt</i>	16
4.2.2.1. <i>Povijesni razvoj pasmine</i>	16
4.2.2.2. <i>Standard pasmine</i>	16
4.2.3. <i>Borzoi - ruski hrt</i>	18
4.2.3.1. <i>Povijesni razvoj pasmine</i>	18
4.3.2.2. <i>Standard pasmine</i>	19
4.2.4. Irski vučji hrt	21

4.2.4.1. Povijesni razvoj pasmine	21
4.2.4.2. Standard pasmine.....	21
4.2.5. Škotski jelenski hrt	22
4.2.5.1. Povijesni razvoj pasmine	22
4.2.5.2. Standard pasmine.....	23
4.2.6. Španjolski hrt - <i>Galgo espanol</i>	25
4.2.6.1. Povijesni razvoj pasmine	25
4.2.6.2. Standard pasmine.....	25
4.2.7. Engleski hrt - <i>Greyhound</i>	27
4.2.7.1. Povijesni razvoj pasmine	27
4.2.7.2. Standard pasmine.....	28
4.2.8. <i>Whippet</i> - mali engleski hrt.....	29
4.2.8.1. Povijesni razvoj pasmine	29
4.2.8.2. Standard pasmine.....	30
4.2.9. Talijanski hrt.....	31
4.2.9.1. Povijesni razvoj pasmine	31
4.2.9.2. Standard pasmine.....	31
4.2.10. Mađarski hrt - <i>Magyar agar</i>	33
4.2.10.1. Povijesni razvoj pasmine	33
4.2.10.2. Standard pasmine.....	33
4.2.11. <i>Azawakh</i>	35
4.2.11.1. Povijesni razvoj pasmine	35
4.2.11.2. Standard pasmine.....	35
4.2.12. <i>Sloughi</i>	37
4.2.12.1. Povijesni razvoj pasmine	37
4.2.12.2. Standard pasmine.....	38
4.2.13. Poljski hrt - <i>Chart polski</i>	39

4.2.13.1. <i>Povijesni razvoj pasmine</i>	39
4.2.13.2. <i>Standard pasmine</i>	40
4.3. <i>Lure coursing</i> - lov na umjetni mamac.....	41
5. MATERIJAL I METODE	44
6. REZULTATI I RASPRAVA	45
7. ZAKLJUČCI	51
8. LITERATURA	52
9. SAŽETAK	55
10. SUMMARY	56
11. ŽIVOTOPIS	57

1. UVOD

Pas je od davnina čovjekov vjerni pratitelj te su ih ljudi ciljano počeli uzgajati s obzirom na njihovu uporabu, izgled ili neke specifične odlike. Prve pasmine su se počele ciljano uzgajati i selekcionirati na području današnjeg Bliskog istoka par tisuća godina unazad, čak i prije pisane povijesti, a to su upravo bile pasmine u tipu hrta. S ondašnjih prostora hrtovi su se tijekom povijesti proširili preko područja Sjeverne Afrike, Turske i Grčke do Europe. Te uvelike cijenjene pse često su tijekom povijesti smjeli uzgajati i držati isključivo aristokracija i plemstvo. Danas X. skupina broji 13 pasmina hrtova koje su standardizirane prema standardima krovnih kinoloških organizacija. Navedeni standardi opisuju idealni izgled pasmine. Neke od zajedničkih značajki pasmina X. skupine su njihova elegantna figura, plemeniti stav, velika brzina, plijenski nagon, korištenje vidom prije nego mirisom pri lovu, trk s dvostrukom suspenzijom, mali udio tjelesne masti, duboka prsa koja osiguravaju dovoljno mjesta za srce i pluća, te povećana razina hematokrita u krvi.

Uzgoj i selekcijski rad su regulirani uzgojnim pravilnicima koje donose kinološke organizacije. Uzgojni pravilnik propisuje pravila i upute na koji je način dopušteno uzgajati pse, koje su dužnosti uzgajivača, način označavanja pasa, prijave legala te službene dokumente koji dokazuju njihovo podrijetlo. Za uspješan i kvalitetan uzgoj treba se voditi računa o držanju i dobrobiti pasa, o njihovom sazrijevanju i pravovremenom parenju ili umjetnom osjemenjivanju, brizi o kuji tijekom razdoblja graviditeta, te prilikom koćenja. Nadalje, posebnu pozornost treba posvetiti odgoju i socijalizaciji štenadi, jer oni uvelike utječu na njihov daljnji razvoj. Od prvog dana potrebno je osigurati kvalitetne uvjete za kuju i štence (smještaj, hrana, voda, zdravstvena skrb), kako bi im se omogućio fiziološki rast, razvoj i ispoljavanje prirodnih obrazaca ponašanja.

2. KINOLOŠKE ORGANIZACIJE U SVIJETU I HRVATSKOJ

2.1. Kinologija u svijetu

FCI (*Fédération cynologique internationale*) internacionalna je organizacija sastavljena od većeg broja nacionalnih kinoloških klubova, osnovana 1911. godine u Belgiji. Federacija broji 98 država članica koje same izdaju svoje rodovnice, usavršavaju suce, te organiziraju nacionalne i internacionalne izložbe. FCI priznaje 354 pasmine. Svaka od njih je 'vlasništvo' određene države članice. Države „vlasnice“ pasmina opisuju standard pasmina (detaljan opis idealnog tipa pasmine), u suradnji sa znanstvenim povjerenstvima FCI-a. Prijevod, ažuriranje i objavljivanje standarda provodi FCI (<http://www.fci.be/en/>).

KC (*Kennel Club*) je najstarija kinološka organizacija na svijetu, osnovana 1873. godine. Službena je organizacija Ujedinjenog Kraljevstva, s ulogom zaštite svih priznatih pasmina pasa kao i mješanaca, nadgledanja uzgoja pasa, vođenja registra pedigreea, te organizacije raznih kinoloških događaja, od kojih je najprestižniji *Crufts*. Registracijski sustav KC-a dijeli pse u 7 grupa: goniči, radni psi, terijeri, lovački psi, pastirski psi, uporabni psi i psi za razonodu (<https://www.thekennelclub.org.uk>).

AKC (*American Kennel Club*) je američka organizacija osnovana 1884. godine te je sastavljena od 10 manjih klubova. Glavne zadaće kluba su unaprijediti uzgoj, izlaganje i vođenje pasa, te održavanje čistokrvnosti pasmina. AKC ima svoje propisane standarde pasmina pasa, a koji se mogu razlikovati od FCI standarda. Aktivnosti kluba podijeljene su u tri skupine, a to su izložbe s ocjenama vanjštine (konformacije), od kojih je najpoznatija *Wesminster Kennel Club Dog Show*, te natjecanja u izvođenju različitih zadataka i nastupi (performans, *companion events*) (<https://www.akc.org>).

CKC (*Canadian Kennel Club*) je kanadska organizacija osnovana 1888. godine, nakon razilaska s AKC-om. Klub priznaje 175 pasmina pasa (<https://www.ckc.ca/en>).

UKC (*United Kennel Club*) je profitna organizacija koju je osnovao Chauncey Z. Bennett 1898. godine, jer je smatrao da su druge organizacije previše usredotočene samo na izgled pasa, a ne i na ostale odlike, poput radne sposobnosti i inteligencije. UKC priznaje preko 300 pasmina pasa od kojih mnoge nisu priznate od strane AKC-a i FCI-a. (<https://www.ukcdogs.com>).

ANKC (*Australian National Kennel Council*) je australska krovna kinološka organizacija osnovana 1949. godine, te je članica FCI-a. ANKC regulira i vodi nacionalni registar pasa prihvaćajući standarde FCI-a (<https://ankc.org.au>).

BKC (*Bermuda Kennel Club*) osnovan je 1955. godine, što ga čini najmlađom svjetskom kinološkom organizacijom. Vodi službeni registar čistokrvnih pasa, no mješanci su također prihvaćeni u registar za natjecateljske manifestacije. (<http://www.bermudakennelclub.com>).

2.2. Kinologija u Hrvatskoj

HKS (Hrvatski Kinološki Savez) osnovan je 1991. godine, no savez djeluje, još od daleke 1891. pod raznim nazivima i državama, od Austro-Ugarske, preko Jugoslavije do Hrvatske. Na godišnjoj skupštini FCI-a održanoj 1995. godine, HKS je primljen kao punopravni član. Danas su 135 pasminskih klubova i kinoloških udruga članovi HKS-a. Osnovni cilj saveza je promocija kinologije kroz uzgoj čistokrvnih pasa, priprema i organizacija međunarodnih aktivnosti u suradnji s ostalim kinološkim savezima u svijetu, čuvanje psećeg zdravlja i briga za poboljšanje odnosa ljudi i pasa, te afirmacija i zaštita prava njenih članova. HKS izdaje međunarodno priznate rodovnice i brine se o izobrazbi kinoloških sudaca u skladu s pravilima međunarodne kinološke federacije – FCI-em. (<https://web.hks.hr>).

3. UZGOJ I SELEKCIJA PASA

3.1. Sazrijevanje i reprodukcija pasa

Juvenilno razdoblje u pasa traje od 10 ili 12 tjedana pa do spolne zrelosti. Iako se osnovni obrasci ponašanja tijekom ovog razdoblja ne mijenjaju, potpuno se razvijaju motoričke vještine. Nakon juvenilnog, slijedi odraslo razdoblje koje karakterizira početak spolne zrelosti i nastavlja se tijekom cijelog života. Spolna zrelost obično nastupa između 6. i 24. mjeseca, ovisno o pasmini. Općenito, što je pas veći, to je kasniji i nastup spolne zrelosti (uz izuzetke, kao što su basenji, tibetanski mastif). Mužjaci su plodni čitavog života. Smatra se da psi postaju socijalno „zreli“ između 18 i 36 mjeseca starosti (LOPATE, 2012.).

Kuje su monoestrične životinje, što znači da imaju jedan estrus tijekom sezone parenja. Tjeranje se javlja obično dva puta godišnje, u bilo koje doba godine. Faze spolnog ciklusa su proestrus, estrus, diestrus i anestrus.

Proestrus kuja traje približno 9 dana (s varijacijama od 1 do 27 dana). Početkom se smatra pojava serosangvinoznog iscjetka iz vagine. Klinički znakovi proestrusa vidljivi su u obliku edematozne stidnice, vagine, serosangvinoznog iscjetka te proliferacije mliječne žlijezde. Javljaju se promjene ponašanja kao što su učestalo uriniranje, neposlušnost, nemir i privlačenje pasa, ali kuje ne dozvoljavaju kopulaciju. Tijekom proestrusa raste koncentracija estrogena, dok koncentracija folikulostimulirajućeg hormona (FSH) pada. Koncentracija luteinizirajućeg hormona (LH) je povišena u početku proestrusa i pred ovulaciju.

Estrus traje prosječno 9 dana (4 - 24). Smanjuje se vaginalni iscjedak, stidnica je i dalje edematozna, no mekane je konzistencije. Na početku estrusa kuja dozvoljava parenje, dok ga pred kraj odbija. Pada koncentracija estrogena nakon predovulatornog LH vala te raste koncentracija progesterona (4 - 10 ng/mL). Ovulacija nastupa 24 - 48 sati nakon LH vala i traje 12 - 96 sati, zbog toga što nezrela-primarna oocita mora maturirati u jajovodu (48 - 60 sati).

Diestrus traje oko 60 dana. U toj fazi ciklusa kuje više ne privlače pse. Opada im edem stidnice, gubi se serosangvinozni iscjedak, dok je koncentracija progesterona i dalje povišena.

Anestrus je faza neaktivnosti jajnika, involucije maternice i oporavka endometrija. Traje oko 4 mjeseca (kod pojedinih kuja u rasponu od 1 mjeseca do 2 godine) (SIMPSON i sur., 1998., FELDMAN i NELSON, 2004., KARADJOLE i MAČEŠIĆ, 2012.).

3.1.1. Rasplodivanje pasa

Predispozicija uspješnog uzgoja štenadi je ciljano i precizno određivanje plodnih dana u svrhu pravovremenog parenja ili osjemenjivanja kuje. Kuje su multiparne životinje te trenutak parenja izravno utječe na broj štenadi u leglu (PRVANOVIĆ i sur. 2016.). U praksi se provode dvije metode za određivanje plodnih dana: laboratorijska metoda, odnosno određivanje razine LH i progesterona u serumu kuje, i kliničko praćenje koje se sastoji od vanjskog i vaginoskopskog pregleda te uzimanja obriska sluznice rodnice i izrade vaginalno-citološkog obriska. Mjerenje progesterona u krvi kuja temelji se na činjenici da kuja ovulira nezrele jajne stanice, koje se moraju još jednom podijeliti i sazrijeti prije oplodnje. Navedeno zrenje popraćeno je naglim porastom koncentracije progesterona u krvi kuje, što je ujedno i pokazatelj da je kuja spremna za oplodnju (PRVANOVIĆ i sur. 2016.). Mjerenje koncentracije LH u krvi smatra se boljim pokazateljem ovulacije, no ta je metoda skuplja i kompliciranija u usporedbi s metodom mjerenja progesterona, za koju već postoje gotovi i lako dostupni brzi testovi. Mjerenje razine progesterona u krvi provodi se svakih 48 sati, nakon što se tijekom ginekološkog pregleda procijeni da je kuja prešla iz proestrusa u estrus i ponavlja se sve dok razina progesterona ne prijeđe 15 ng/mL seruma.

Nadalje, sljedeći bitni čimbenik koji utječe na uspješnost reprodukcije je polučivanje sperme kod pasa. Pseća se sperma može koristiti kao svježa, rashlađena ili duboko smrznuta. Ukoliko se koristi kao svježa sperma, tada se mora upotrijebiti odmah po polučivanju, dok se rashlađena i duboko smrznuta sperma mogu pohraniti i koristiti onda kada je optimalno vrijeme za oplodnju. Ukoliko je pas ranije korišten u rasplodu, svakako ga je korisno testirati i na spolno prenosive bolesti, prije svega na brucelozu i herpes virusnu infekciju, te na prisutnost gena za određene nasljedne bolesti (PRVANOVIĆ i sur., 2016.).

Oplodnja kuje može biti prirodnim putem, odnosno kopulacijom, ili umjetnim osjemenjivanjem. Prirodno parenje započinje udvaranjem koje traje kratko i karakterizira ga stereotipno ponašanje, a kuja dopušta skok. Parenje u pravilu traje kratko. Mužjak se popne kuji na leđa i obuhvati ju sa svojim prednjim šapama te penetrira u vaginu, dok kuja

stoji mirno i nosi svu težinu mužjaka. Nakon ejakulacije mužjak i kuja ostaju povezani oko 30 minuta. Psi na/u penisu imaju *bulbus glandis*, što predstavlja erektilno tkivo koje nabubri neposredno prije ejakulacije, te je zaslužno za ovu pojavu (FOGLE, 2000.). Umjetno osjemenjivanje svježom spermom najjednostavnija je i najraširenija metoda umjetnog osjemenjivanja kuje. Sam postupak uključuje aplikaciju sperme u rodnicu kuje uz pomoć katetera i brizgalice. Metoda izbora kod umjetnog osjemenjivanja kuja duboko smrznutom spremom je endoskopski (PRVANOVIĆ i sur., 2016.).

3.1.2. Dijagnostika gravidnosti

Od kliničkih se metoda dijagnostike gravidnosti preporuča kombinacija palpacije trbuha i ultrazvuk od oko 25. dana graviditeta pa nadalje (JOHNSTON i sur., 2001.). Ukoliko je potrebno može se provesti i jednokratno RTG snimanje s oko 50-55 dana. Svrha ultrazvuka je utvrditi da se u kuji nalaze vitalni plodovi koji se normalno razvijaju, a svrha RTG pretrage ima za cilj utvrditi njihov točan broj i otkriti eventualne malformacije (PRVANOVIĆ i sur., 2016.).

3.2. Odrastanje, odgoj i socijalizacija štenadi

Razdoblje odrastanja podijeljeno je u dvije faze: fazu novorođenog šteneta, koja traje od rođenja do 6. tjedna, i fazu mladog šteneta (tzv. *pediatric phase*), od 6. tjedna do 6 mjeseci starosti (LOPATE, 2012.). Najosjetljivije razdoblje traje od rođenja pa do 12. tjedna, no neki autori smatraju da se ono proteže čak i do 16. tjedna. U ovom razdoblju štenci su najpodložniji utjecajima iz vanjskog svijeta te upravo ovo razdoblje određuje u kakvog će se psa razviti. Također, svako štene ima individualne karakteristike, samostalno interpretira vanjske podražaje i reagira na njih. S obzirom na tu spoznaju, mi kao vlasnici možemo štene usmjeriti pozitivnim podražajima u kontroliranom okruženju, kako bi se razvilo u staloženog i zrelog odraslog psa.

Postoji pet razdoblja razvoja u pasa, svaki s karakterističnim ponašanjem i fiziološkim promjenama: neonatalno razdoblje, prijelazno, razdoblje socijalizacije,

juvenilno i odraslo. (LOPATE, 2012.) Također, kao šesto razdoblje navodi se i prenatalno jer ima ključnu ulogu u rastu i razvoju štenadi.

Prenatalno razdoblje traje otprilike 63 dana - od začeća do rođenja (LOPATE, 2012.). Važnu ulogu u razvoju štenadi ima okoliš u kojem majka obitava. Najbitniji čimbenici su stres, hranidba i emocionalno stanje kuje. Prevelika izloženost stresu utječe na štence u obliku lošije sposobnosti učenja i igranja, te smanjene sposobnosti nošenja s novim izazovima.

Neonatalno razdoblje traje od rođenja do 12. ili 14. dana. U ovom su razdoblju štenci potpuno ovisni o majci. Prisutni su jednostavni spinalni refleksi: refleks križne ekstenzije i Magnusov refleks. Štenad nema u potpunosti razvijenu regulaciju temperature po rođenju, stoga spavaju zbijeni zajedno. Oči i ušni kanali su zatvoreni do otprilike 10. ili 14. dana života, ovisno o pasmini. Štenci su rođeni neurološki nezreli, te je pokret ograničen na sporo puzanje. Ne mogu podržavati svoju težinu do oko 6.–10. dana na prednjim udovima i 11.–15. dana na zadnjim udovima pa su pokreti u početku ograničeni na veslanje. Štenad je osjetljiva na taktilne podražaje kao i na neke okuse i mirise. Potrebna je stimulacija međice za mokrenje i defekaciju. Štenci jednu trećinu vremena provode sisajući, dok ostatak vremena spavaju. Vokalizacija je prisutna kao odgovor na fizičku nelagodu. U ovom razdoblju se pokazalo da nježno, minimalno rukovanje, kao i izlaganje blagom stresu kroz 3 minute dnevno, mogu pozitivno utjecati na njihov razvoj: brže sazrijevanje živčanog sustava, bolji motorički razvoj i rješavanje problema, smanjenje emocionalne reaktivnosti, kao i brži rast dlake i brže dobivanje na težini (LOPATE, 2012.).

Prijelazno razdoblje traje od 2. do 3. tjedna života. Štenci se razvijaju tjelesno i mentalno, te dolazi do promjena ponašanja odnosno usvajanja obrazaca ponašanja odraslih. Štenci počinju jesti krutu hranu, oči i ušni kanali postaju otvoreni, uče hodati. Za mokrenje i defeciranje više nije potreban podražaj majke. Započinje interakcija i jednostavne igre među štencima u leglu. Štenad je dobro izlagati različitim stimulansima kao što je hodanje po površinama različitih tekstura, te raznim vizualnim i slušnim podražajima kako bi se poboljšao njihov razvoj (LANDSBERG i sur., 2013.).

Razdoblje socijalizacije traje od 3. do 12. tjedna, te je najbitnije razdoblje u životu štenaca, gdje uz suživot s majkom upoznaju i suživot sa čovjekom. Tijekom razdoblja socijalizacije štene razvija mnoga nova ponašanja. Dolazi do daljnjeg razvoja sustava osjetila i središnjeg živčanog sustava te lokomotornog sustava i motoričkih vještina. U ovom je razdoblju iznimno bitno izlagati štence raznim podražajima iz okoliša (nove

igračke, stvari iz prirode, glazba, zvukovi, različite površine, hrana...), ali i različitim ljudima, te ostalim životinjski vrstama. Svi ovi podražaji pomažu u mentalnom razvoju štenadi, jer ono što štene iskusi u ovom razdoblju utječe na ostatak njegova života. Također, treba biti umjeren u izlaganju štenadi podražajima, jer prekomjerno izlaganje može rezultirati pretjeranom stimulacijom, stresom i strahom, dok nedovoljno izlaganje može rezultirati tjeskobom, bojažljivošću i promijenjenim razvojem temperamenta. Socijalizacija se može podijeliti još i u dvije faze: primarnu socijalizaciju s drugim štencima i psima (4. - 6. tjedan), te sekundarnu socijalizaciju s ljudima (4. - 16. tjedan). Tijekom socijalizacije sa psima, štene uči kako „biti pas“, uči pravila i granice ponašanja, inhibiciju ugriza, odnos dominacije i submisivnosti. Razvijaju se lavež i griženje tijekom igre, podizanje šape u znak poziva na igru, mahanje repom. U drugoj fazi, tijekom socijalizacije s ljudima, štene se uči odnosu s novim vlasnicima, strancima, te osnovama „kućnog odgoja“.

Juvenilno razdoblje počinje od 12. tjedna. U ovom je razdoblju bitno izlagati štene blagim stresorima, kao što je zvuk vatrometa, vođenje na povodcu, vožnja automobilom, odlazak veterinaru itd., kako bi se štene naviknulo te u budućnosti moglo fiziološki reagirati na takve podražaje bez razvijanja straha, anksioznosti, agresije i fobija. Izlaganje blagim stresorima ubrzava mentalno sazrijevanje pasa. Štenad koja je odbačena/udaljena od majke prije navršenih 8 tjedna života najvjerojatnije će patiti zbog odvajanja (tzv. *separation anxiety*), razviti strah i agresivnost prema drugim ljudima i psima, te neće imati potpunu samokontrolu nad inhibicijom ugriza. Optimalno vrijeme odvajanja štenaca od majke je s navršenih 8 do 12 tjedana života.

Općenito, loša socijalizacija prije svega znači da psu nedostaju informacije koje bi mu pomogle da živi u zajednici s ljudima i ostalim životinjama. Očituje se strahom, agresivnošću te anksioznošću kod odraslih pasa. Naravno, budući vlasnici pasa mogu ovakvo ponašanje usmjeriti te kontrolirati nagrađivanjem dobrog ponašanja i dobro obavljenih zadataka, a isto tako ignoriranjem lošeg ponašanja kako bi spriječili stvaranje neželjenog učinka (u slučaju kažnjavanja psa može se potencirati strah, agresivnost i općenito loše ponašanje). Pozitivnim nagrađivanjem hranom psa se ohrabruje, te se pas samim time počinje dobro nositi sa strahom i ostalim stresnim situacijama.

Vrlo je važno nastaviti sa socijalizacijom pasa i u odrasloj dobi, iako su kao štenci bili izloženi raznim stimulansima. Ako postoji vremenski razmak između stimulansa ili stresnih situacija od rane dobi do adolescencije, pas može postati bojažljiv ili agresivan.

Razlog tomu je što se pseći mozak i dalje razvija, oblikuju se novi neuralni spojevi koji mogu poništiti ranije naučene radnje i oblike ponašanja (LOPATE, 2012.) .

3.3. Označavanje pasa

Sukladno zakonskoj regulativi u Republici Hrvatskoj (NN 72/10), psi moraju biti označeni mikročipom najkasnije 90 dana od dana štenjenja. Svi psi koji su označeni moraju biti upisani u Upisnik kućnih ljubimaca koji vodi Uprava za veterinarstvo. Vlasnik pasa mora posjedovati Putovnicu za kućne ljubimce. Sve troškove označavanja i registracije snosi posjednik životinje. Označavanje se provodi tako da se mikročip aplicira pareneteralno pod aseptičkim uvjetima u potkožje, s lijeve strane, u središnjem području vrata. Aplikacija čipa je jednokratna, te mikročip prati psa od označavanja do uginuća. Nakon apliciranja mikročipa, izdavatelj u putovnicu unosi samoljepljivu naljepnicu s linijskim kodom koji sadrži 15 znamenki koda mikročipa. Mikročip sadrži informacije o datumu mikročipiranja, položaju mikročipa, podatke o vlasniku, podake o opisu životinje. Navedeni 15-o znamenkasti kod sastavljen je od troznamenkastog koda države, sljedeća dva mjesta označuju kod proizvođača, dok se od 6. do 15. mjesta nalazi jedinstveni broj psa. Svaki mikročip mora imati mehanizam koji onemogućava migraciju kroz potkožje, te mora biti neškodljiv. Podatci o označenim psima moraju se upisati u Središnji upisnik pasa koji je dio SVIS sustava, a vlasništvo je Uprave. Upisnik sadržava sljedeće podatke: broj mikročipa i datum aplikacije, broj putovnice i datum izdavanja, podatke o vlasniku, podatke o životinji, podatke o provedenim cijepljenjima i cjepivima, podatke o odjavi, da li je pas kastriran i smatra li se opasnim.

3.4. Uzgojni pravilnik Hrvatskog kinološkog saveza

Odredbe Pravilnika Hrvatskoga kinološkog saveza za uzgoj i upis pasa određuju uzgoj čistokrvnih pasmina pasa prema priznatim standardima međunarodne kinološke organizacije (*Federation cynologique internationale* – FCI) i upis čistokrvnih pasa u Hrvatsku rodovnu knjigu (HR) i Hrvatsku uvjetnu rodovnu knjigu (HUR). Ove uzgojne odredbe mogu biti nadopunjene pravilnicima kinoloških udruga HKS-a, kojima je HKS povjerio vođenje uzgoja obzirom na posebnosti pasmina koje te udruge obuhvaćaju.

Uzgojem se može baviti član kinoloških udruga koje su članice HKS-a. Uzgajivač je vlasnik ženke, a vlasnik je osoba koja je kuju ili psa stekla na zakonit način i koja to može dokazati zakonitim posjedovanjem originalne rodovnice. Dužnosti uzgajivača su da: koriste u uzgoju isključivo mužjake i ženke s važećom uzgojnom dozvolom u trenutku parenja, odnosno pse s traženim ocjenama oblika i ispitima rada kod pasmina kod kojih se to traži pravilnikom o uzgoju HKS-a, ne uzgajaju pse bez rodovnice i pse s rodovnicama nepriznatih kinoloških organizacija, uzgajaju samo zdrave pse, osiguraju uzgojnim životinjama uvjete koji odgovaraju njihovim fizičkim i psihičkim potrebama, osiguraju mikročipiranje pasa shodno važećim pravilima HKS-a te najkasnije do 12 tjedana starosti, ne predaju štence iz legla prije navršenih osam tjedana starosti, prije predaje pasa novim vlasnicima, očiste štence od crijevnih parazita i provedu najmanje jedno zaštitno cijepljenje pasa protiv najčešćih zaraza, te da to mogu potvrditi veterinarskom iskaznicom ovjerenom od veterinara. Jedan uzgajivač može zaštititi samo jedno ime uzgajivačnice i u slučaju ukoliko uzgaja više pasmina te se ime uzgajivačnice mora koristiti za označavanje svih pasa jednog uzgajivača, bez obzira na različitost pasmina. Dodijeljeno ime uzgajivačnice je osobno i doživotno, tako dugo dok se ne ugasi. Uzgajivačnica može biti prijavljena na jednu osobu ili biti u suvlasništvu.

Kao što je opisano, dozvoljeno je uzgajati samo nasljedno zdrave čistokrvne pse čvrste naravi, upisane u jednu od FCI-a priznatih rodovnih knjiga ili registra, koji ispunjavaju uvjete utvrđene u nadležnoj zemlji članici ili s ugovornim partnerom. Čistokrvni pas je nasljedno zdrav ako prenosi obilježja standarda, pasmine i naravi tipične za pasminu, bez nasljednih pogrešaka koje bi mogle štetiti zdravlju njegovih potomaka. Za uzgoj nisu

dozvoljeni psi s greškama koje se dokazano prenose u uzgoju, kao npr. narav koja nije u skladu sa standardom pasmine, urođena gluhoća ili sljepoća, rascjepkano nepce, znatne greške zubala i anomalija čeljusti, progresivna atrofija retine, epilepsija, kriptorhizam, monorhizam, albinizam, pogrešna boja kao i utvrđena teška displazija. Potomci čistokrvnih roditelja iste pasmine koji posjeduju FCI priznate rodovnice (dokaze podrijetla) su čistokrvni psi i imaju pravo na rodovnice koje priznaje FCI. Svaki pas upisan u hrvatsku rodovnu knjigu dobiva odgovarajući broj i kraticu koja označava njegovu pasminu. Prijava legla može se obaviti najranije šest tjedana poslije štenjenja kuje, a najkasnije do 12 tjedana. Imena svih pasa iz jednog legla moraju imati isto početno slovo. Ime uzgajivačnice sastavni je i nedjeljivi dio imena psa oštenjenog kod jednog uzgajivača i mora se uvijek potpuno navoditi uz ime psa.

Svaki pas uzgojen u Republici Hrvatskoj i upisan u Hrvatsku rodovnu knjigu dobiva službeni dokaz podrijetla -rodovnicu HKS-a. Obrazac rodovnice mora imati oznaku međunarodne kinološke federacije (FCI) i Hrvatskoga kinološkog saveza (HKS). Na obrascu rodovnice moraju biti odjeljci za upis najmanje tri generacije predaka upisanoga psa. Cilj uzgoja mora biti očuvanje i po mogućnosti proširenje genetske različitosti pasmine. Uzgoj u srodstvu je dozvoljen, ali samo kada se odnosi na legla u kojima bi se štencima pojavljivali zajednički preci do kombinacije 2 – 3 (djedovi – pradjedovi).

Kod sportskih pasmina za rasplod se mogu koristiti ženke s priznatom i nostrificiranom rodovnicom FCI-a, koje su ocijenjene najmanje ocjenom vrlo dobar. Ženka smije imati jedno leglo u kalendarskoj godini. Dobna starost ženki za rasplod kod svih pasmina pasa je od 15 mjeseci do 8 godina. Kod sportskih pasmina pasa za rasplod se mogu koristiti mužjaci s priznatom i nostrificiranom rodovnicom FCI-a, koji su ocijenjeni najmanje ocjenom odličan. Najstrože se zabranjuje pripuštanje mužjaka na ženku bez rodovnice, na ženke s nepriznatim rodovnicama te na ženke sa zabranom uzgoja.

Uzgojni pregled je obvezatan za sve mužjake i ženke sportskih i službenih pasmina pasa s kojima se želi obavljati uzgoj u okviru Hrvatskog kinološkog saveza. Na uzgojni pregled mogu se dovesti ženke svih pasmina ocijenjene ocjenom oblika najmanje vrlo dobar te mužjaci svih pasmina ocijenjeni ocjenom oblika odličan. Minimalna dob za pristupanje uzgojnom pregledu je 12 mjeseci starosti. Uzgojni pregled za mužjake vrijedi doživotno, uz uvjet da nakon osme godine starosti mužjak jednom mora biti priveden na uzgojni pregled. Uzgojni pregled za ženke vrijedi do navršene 8 godine života. Procjena uzgojne vrijednosti obavlja se prema vanjskom izgledu psa, ocjeni oblika, precima, potomcima, nagradama,

naravi, radnim ispitima i kondiciji psa. Rezultat uzgojnog pregleda (zadovoljio / nije zadovoljio) unosi se u rodovnicu posebnim žigom. Mužjaci i ženke koji ne prođu na uzgojnom pregledu imaju pravo biti predvedeni na uzgojni pregled ponovo po isteku 3 mjeseca od prvog, i to pod uvjetom da prvi put nisu zadovoljili isključivo zbog loše kondicije ili naravi što se upisuje u rodovnicu psa kao „nije zadovoljio“ u područje pečata uzgojnog pregleda (Pravilnik o stručnom radu HKS-a).

3.5. Podjela pasmina pasa prema FCI-skupinama

FCI priznaje preko 350 pasmina pasa. Radi lakše sistematizacije, pasmine su podjeljene u deset skupina, prema različitim kriterijima. Neki od najbitnijih kriterija su izgled, namjena i podrijetlo pasmina.

Skupina 1: Ovčarski i pastirski psi, izuzev švicarskih pastirskih pasa

Skupina 2: Pinčeri i šnauceri; Molosi i švicarski pastirski psi

Skupina 3: Terijeri

Skupina 4: Jazavčari

Skupina 5: Špicevi i primitivni tipovi pasa

Skupina 6: Psi tragači, goniči i srodne vrste

Skupina 7: Ptičari

Skupina 8: Retriveri, šunjkavci i psi za vodu

Skupina 9: Psi za pratnju i igru

Skupina 10: Hrtovi

4. HRTOVI

4.1. Podjela hrtova prema sekcijama

Hrtovi su podijeljeni, s obzirom na duljinu i tip dlake, u tri sekcije (u zagradama je prikazan redni broj standarda pasmine prema FCI-u):

Sekcija 1: Hrtovi duge dlake ili sa zastavicama

1. Afganistanski hrt (228)
2. *Saluki* - perzijski hrt (269)
 - a) *Fringed*
 - b) kratkodlaki
3. *Borzoi* - ruski hrt (193)

Sekcija 2: Oštrodlaki hrtovi

1. Irski vučji hrt (160)
2. Škotski jelenski hrt (164)

Sekcija 3: kratkodlaki hrtovi

1. Španjolski hrt - *Galgo espanol* (285)
2. Engleski hrt - *Geryhound* (158) i *Whippet* (162)
3. Talijanski hrt (200)
4. Mađarski hrt - *Magyar agar* (240)
5. *Azawakh* (307)
6. *Sloughi* (188)
7. Poljski hrt - *Chart polski* (333)

4.2 Opis pasmina

4.2.1. Afganistanski hrt

4.2.1.1. Povijesni razvoj pasmine

Smatra se da je afganistanski hrt najstarija pasmina čistokrvnih pasa, koja je prema mitu predstavljala pseću vrstu na Noinoj arci. Kako se navodi u zapisima, budući je pasmina starija od pisane povijesti za nekoliko tisuća godina i s obzirom da je razvijena u nekim od najudaljenijih krajeva svijeta, njezino točno vrijeme i mjesto podrijetla unutar ogromnog područja koje danas predstavlja Afganistan, Indija i Pakistan nikada neće biti poznato. Smatra se da je afganistanski hrt nastao dugogodišnjom selekcijom i križanjem hrtolikih pasa (koji su doprinosili brzini) i ovčara (koji su doprinosili dlaci). U svojoj domovini upotrebljavali su se kao psi za lov na planinske pume, leoparda i gazele oslanjajući se na svoj panoramski vid i eksplozivnu brzinu, kako bi uočili i slijedili plijen. Jedna od odlika afganistanaca su vrlo snažne stražnje noge, što je dokaz da su lovili na kamenitim i brdovitim terenima. Bili su statusni simboli kraljeva, plemenskih poglavica i aristokrata u azijskim planinskim kraljevstvima. Prve afganistanske hrtove dovedene u Europu početkom 1900.-ih uveli su engleski časnici koji su se vraćali iz najudaljenijih krajeva Britanskog carstva, a tzv. „afganistanac“ je bio preferirana pasmina britanske vlastele (<http://www.fci.be/nomenclature/Standards/228g10-en.pdf>, <https://www.akc.org/dog-breeds/afghan-hound/>).

4.2.1.2. Standard pasmine

Afganistanski hrt ostavlja dojam snage i dostojanstva, s dozom strasti i neustrašivosti. Ponosno nošene glave, očima zagledanih u daljinu kao da se prisjeća prošlih vremena. Upečatljive karakteristike ove pasmine su orijentalni ili "istočnjački" izraz, duga svilena dlaka, osebujan uzorak dlake, vrlo istaknute kosti kukova, koji daju afganistanskom hrtu izgled onoga što on je - kralj pasa, koji je kroz vjekove držao do tradicije.

Glava je profinjena s uravnoteženom lubanjom, ukrašena dugim pramenom (tzv. *top-knot*) i pramenom na bradi, koji je posebnost samo ove pasmine. Uši su dugačke i prekrivene dugom svilenkastom dlakom. Preferiraju se tamne oči, ali zlatne nijanse očiju se ne isključuju. Oči su bademastog oblika (gotovo trokutaste), lagano nakošene prema gore od unutarnjeg prema vanjskom kutu. Leđna linija je ravna, a leđa su snažna i mišićava. Tijelo je kvadratičnog oblika, grudni koš je dobro spušten i srednje širine. Rep ima prsten ili zavoj na kraju, nikada se ne smije sklupčati, odmarati na leđima ili nositi bočno i nikada ne bi trebao biti kitnjast. Stražnji dijelovi, bokovi, rebra, prednji dio, uši i noge dobro su prekriveni gustom, svilenkastom dlakom, vrlo fine teksture. Kaudalno od ramena te cijelom dužinom leđa od bokova i rebra prema gore, dlaka treba biti kratka, tvoreći glatka leđa kod zrelih pasa - to je tradicionalna karakteristika afganistanskog hrta. Afganistanski hrt treba biti prikazan u svom prirodnom stanju. Svaki dokaz o šišanju se kažnjava. Dlaka na licu je kratka. Sve su boje dopuštene, ali bijele oznake na glavi i vratu su nepoželjne. Prilikom slobodnog trčanja, afganistanski hrt kreće se u galopu, pokazujući veliku elastičnost u svom snažnom koraku i kasu. Krećući se uzdignute glave i repa, cijeli izgled afganistanskog hrta je velikog stila i ljepote (slika 1). Temperamentom je dostojanstven, samostalan, rezerviran, plemenit i inteligentan. Idealna visina u grebenu je 68 do 74 cm za mužjake te 63 do 69 cm za ženke. (<http://www.fci.be/nomenclature/Standards/228g10-en.pdf>, <https://images.akc.org/pdf/breeds/standards/AfghanHound.pdf>).

Slika 1. Afganistanski hrt (foto: Darko Peterski)

4.2.2. Saluki - perzijski hrt

4.2.2.1. Povijesni razvoj pasmine

Hrtovi u tipu *salukija* su bili posebni miljenici kraljeva - egipatskih faraona, Aleksandra Velikog i dalje kroz povijest. U Egiptu su bili vrlo štovani i cijenjeni, koristili su se za lov, te su ih vlasnici često mumificirali. Današnja pasmina izrazito je slična po obliku i osobnosti svojim drevnim precima. Unutar pasmine postoje različiti tipovi i varijacije što je poželjno i opravdano s obzirom na vrlo veliku površinu Bliskog istoka koju pokriva područje gdje se saluki uzgajao tisućama godina. Danas su poznata dva verijeteta: kratkodlaki i odlakani, te ih se uzgaja zajedno. U početku je svako pleme imalo salukije najprikladnije za lov na određenu divljač na svom području, najčešće lov na gazele. Prema bliskoistočnoj tradiciji, *salukiji* se ne kupuju i ne prodaju već se poklanjaju kao znak poštovanja. Jedinke koje su donesene u Europu 1840. godine potjecale iz širokog spektra terena i klimatskih područja, te se u skladu s tim razlikuju. Britanski standard iz 1923. godine bio je prvi službeni europski standard pasmine i sastavljen je tako da pokriva sve ove izvorne tipove. Od davnina pa do danas *salukiji* se koriste kao lovački psi (<http://images.akc.org/pdf/breeds/standards/Saluki.pdf>, <http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/269g10-en.pdf>, <https://www.akc.org/dog-breeds/saluki/>).

4.2.2.2. Standard pasmine

Izgled ove pasmine ostavlja dojam gracioznosti i simetrije te velike brzine i izdržljivosti u kombinaciji sa snagom i aktivnošću. Dostojanstvenog je držanja s nježnim, dubokim, vjernim, očima koje gledaju u daljinu. Rezerviran prema strancima, ali bez agresivnosti, inteligentan i neovisan. Na klinastu glavu bez izraženog stopa nastavljaju se uši koje padaju ravno dolje, obrasle dugom svilenkastom dlakom. Zastavice se mogu naći na stražnjoj strani prednjih i stražnjih nogu, te na šapama. Oči su tamne do svijetlo smeđe, velike i ovalne. Nos može biti crne ili jetreno smeđe boje. Tijelo je vitko s blago zavijenom slabinskom linijom, dubokim prsnim košem te ravno položenim prednjim nogama te

stražnjim nogama pod dobrim kutovima. Dugi, nisko postavljen rep je zavijeno nošen (ne nošen iznad leđne linije, osim u igri) i s donje strane obrastao dugom svilenkastom dlakom. Dlaka je glatka i meka, svilenkaste teksture. Dopusštena je svaka boja ili kombinacija boja: bijela, krem, smeđa, zlatna, crvena, bjelosmeđa, trobojna (bijela, crna i palež) crna i palež, no tigrasta je nepoželjna (slika 2). Visina grebena je prosječno između 58 i 71 cm, kuje su proporcionalno niže od mužjaka. Kod kratkodlake varijante konfiguracija je ista, osim kvalitete dlake koja nema zastavice (<http://images.akc.org/pdf/breeds/standards/Saluki.pdf>, <http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/269g10-en.pdf>, <https://www.akc.org/dog-breeds/saluki/>).

Slika 2. *Saluki* – perzijski hrt (foto: Nina Božac)

4.2.3. Borzoi - ruski hrt

4.2.3.1. Povijesni razvoj pasmine

Ruska aristokracija uzgajala je *borzoje* stotinama godina. Prvi pas ove pasmine nastao je križanjem vrlo jakih i robusnih ruskih pasa i hrtova arapskog podrijetla. Tijekom 16. i 17. stoljeća dodana je nova krv poljskog hrta koja je doprinijela plemenitom izgledu postojećim borzojima. Na daljnji razvoj pasmine utjecalo je križanje s ogromnim, snažnim i žestokim te bradatim kurlandskim hrtom. Njihovi potomci postali su psi bez brade, s dugom, finom dlakom. Oni su označili početak tipa "*Gustopsov*" *borzoi*. Krv gorskog i krimskog hrta dodana pasmini inicirala je pojavu tipa poznatu po svojoj izdržljivosti. Borzoi su postali rezultat križanja s više pasmina, točnije njih sedam (*the ancient close-coated sighthound or Gustopsovaya, the ancient short coated sighthound or Tchistopsovaya, the Brudastic sighthound or rough coated sighthound, the sighthound of Courland, the Mountain sighthound, the Crimean sighthound, the Polish Chort*). Prije revolucije u Rusiji, postojalo je više tipova borzoja koje su aristokrati uzgojili prema tipu koji im je najviše odgovarao s obzirom na namjenu i izgled. Svaka plemićka kuća imala je svoju uzgajivačnicu, te su psi čak namjerno uzgajani po boji, kako bi u lovu mogli pratiti njihov rad. Neki od tipova su *Pershino, Boldarev, Ozerov, Tchelitchev, Samarokov, Gejerov* i *Bibikov*. Od toga, šest ih je izumrlo tijekom prvih godina SSSR -a. Većina današnjih *borzoja* potječe od *Pershino* tipa. Opreznost, okretnost, brzina i hrabrost, kao i sposobnost da se spretno uhvati u koštac s divljači, predstavljaju važne osobine koje su se pokazale vrlo korisnima u lovu na zeca, lisicu te iznimno na vuka. Tijekom stoljeća vladavine Romanova u Rusiji, lov na vukove bila je sveobuhvatna strast ruske aristokracije. Plemići bi organizirali ritualizirani lov - takozvani "festival" na svojim prostranim imanjima, sa svojim gostima, konjima i goničima koji su prevoženi posebnim lovačkim kočijama. Nije bilo neobično da se stotina *borzoja* i isto toliko sluga zaposli u tim ekstravagantnim poslovima, koji bi tradicionalno bili zaključeni velikom gozбом u vlastelinstvu. Revolucijom je došlo do pada obitelji Romanov, njihovih plemića, ali hrtovi su preživjeli. 1930-ih se u Rusiji osnivaju državne ergele (najveća *Engels*) u kojima se psi uzgajaju za lov (<http://www.allrussian-kennel.hr/p/about-borzoi-breed.html>, <https://www.akc.org/dog-breeds/borzoi/>, <https://images.akc.org/pdf/breeds/standards/Borzoi.pdf>,

<http://www.fci.be/nomenclature/standards/193g10-en.pdf>, <https://www.hillspet.com/dog-care/dog-breeds/borzoi>).

4.3.2.2. Standard pasmine

Borzoi se koristi za lov, utrke i lov na umjetni mamac. U lovu se koristi uglavnom za lov na zeca i lisicu, rjeđe za lov na vuka. Kombinira visoku agilnost s izdržljivošću i sposobnost spretnog obaranja divljači na tlo. Uspješno se koristi za *lure coursing* i utrke. Aristokratskog je izgleda, visok, vitak i snažan, skladno građen, prilično visokih nogu i uskog tijela. Ženke su duže od mužjaka. Koža im je tanka, elastična, bez nabora. Mišići su vitki, izduženi, vrlo dobro razvijeni. Koštana struktura je jaka, ali nije masivna. Borzoi bi uvijek trebao posjedovati nepogrešivu eleganciju, gracioznost u pokretu ili mirovanju. Mužjaci ne pokazuju grubost u izgledu, a kuje su ženstvene i profinjene. Dobrodušni su, nježni i mirni, naizgled zabavljeni bilo kakvom zabavom koja im se nađe na putu. Najsretniji su kad ta zabava uključuje trčanje. Kao i većina hrtova, borzoi su vrlo osjetljivi i spadaju u obiteljske pse. Prijateljski su raspoloženi, ali ne i društveni prema strancima. Važne proporcije: kod mužjaka visina grebena jednaka je ili 1-2 cm viša od sakruma, u ženki su te dvije visine jednake; duljina tijela nešto premašuje visinu u grebenu; dubina prsa jednaka je gotovo polovici visine u grebenu; visina u laktovima nešto je veća od polovice visine u grebenu; duljina njuške, od vrha nosa do stopa, nešto je veća od lubanje, od stopa do potiljne kosti. Aristokratska, uska, duga glava proporcionalna je općem izgledu, toliko suha da se glavne vene prikazuju kroz kožu. Gledano sa strane, gornja linija glave tvori dugu, blago divergentnu liniju. Zatiljak je dobro izražen, a stop jedva vidljiv. Nos je velik i uvijek crne boje u bilo kojoj boji dlake, značajno istaknut u odnosu na donju čeljust. Pigment oko usana i očiju također je uvijek crn, bez obzira na boju dlake. Oči su velike, bademaste, inteligentne, mekog izraza, tamno smeđe do smeđe. Uši su male, tanke, mobilne, šiljastih vrhova, prekrivene kratkom dlakom, postavljene iznad razine očiju te usmjerene prema zatiljku. Vrhovi ušiju postavljeni su jedan blizu drugog, usmjereni prema dolje, uz vrat. Karakterističnog je vitkog tijela sa dubokim prsnim košem, ravnim prednjim nogama i jakim mišićavim (nešto širim u odnos na prednje noge) stražnjim nogama. Leđa su široka, mišićava i fleksibilna, s prilično dugim slabinama, i zajedno s leđima tvore lagani luk koji je više izražen kod mužjaka. Sapi su duge, široke i lagano kose. Leđna linija je najvažniji

dio ruskog hрта, iz nje izlazi sva energija koja je potrebna za trčanje te omogućava ruskom hrtu da izvede *brossok* – karakterističan skok kojim ubrzava kad nitko ne očekuje. Rep je dug, nisko nošen u zavoju srpasti ili sabljasti, s gustom i obilnom dlakom. Dlaka je duga, podatna, svilenkasta, svijetla, valovita ili sa velikim uvojcima (ali ne vunasta) te su dopuštene male kovrče. Nadalje, dlaka je različite duljine na različitim dijelovima tijela: na glavi, ušima i unutarnjoj strani udova ona je vrlo kratka, na leđima i vratu duža i često valovita, s vanjske strane bedara kraća i može stvarati finije uvojke. Čuperci su prilično dugi i sjajni. Dlaka na vratu, donjoj strani grudi i trbuha, na stražnjoj strani prednjih nogu i bedra tvori "muff". Prihvatljive su sve boje od bijele do crne u bilo kojoj kombinaciji, osim smeđe, plave, izabel (*isabelle*) i njihovih nijansi, tj. razrijeđenih boja koje nemaju crni nos. Sve boje mogu biti jednoboje, miješane i s paležom. Obično se svaka boja nastoji posvijetliti prema dolje (slika 3). Poželjna visina u grebenu za mužjake je 75–85 cm, a za ženke: 68–78 cm (<http://www.allrussian-kennel.hr/p/about-borzoi-breed.html>, <https://www.akc.org/dog-breeds/borzoi/>, <https://images.akc.org/pdf/breeds/standards/Borzoi.pdf>, <http://www.fci.be/nomenclature/standards/193g10-en.pdf>, <https://www.hillspet.com/dog-care/dog-breeds/borzoi/>).

Slika 3: *Borzoi* - ruski hrt (foto: Maja Ćosić)

4.2.4. Irski vučji hrt

4.2.4.1. Povijesni razvoj pasmine

Irski Kelti križali su autohtone velike britanske pse s bliskoistočnim hrtovima koji su u najranijim danima međunarodne trgovine bili razmjenjivani po poznatom svijetu. Do trenutka kada je Rimsko Carstvo steklo uporište na britanskim otocima, divovski hrtovi Irske bili su već odavno afirmirani. Rimski konzul je 391. godine dobio na dar sedam ovih goniča koje je „cijeli Rim gledao s čuđenjem“, kako navode zapisi. Ovi veličanstveni lovci, čiji je moto bio "nježan dok se mazi, žestok kad se isprovocira", korišteni su u lovu na danas izumrlog irskog losa. Parovi irskih vučjih hrtova poslani su u mnoge kraljevske kuće Europe, Azije i drugdje, od srednjeg vijeka do 17. stoljeća. U Irskoj su u 15. stoljeću vukovi preplavljivali otok. Irski hrtovi, već poznati lovci na krupnu divljač, počeli su se specijalizirati za lov na vukove. Svaka je županija u Irskoj morala držati 24 vučja hrta kako bi zaštitila stada od pustošenja vukova. Cromwellovska zabrana 1652. godine o izvozu vučjih hrtova pomogla je očuvati njihov broj na neko vrijeme, no postupni nestanak vuka i stalna potražnja u inozemstvu smanjili su njihov broj gotovo do točke izumiranja do kraja 17. stoljeća. Ovo je bio primjer u kojem je pasmina previše dobro radila svoj posao za „svoje dobro“. 1862. godine, kapetan britanske vojske George Augustus Graham počeo je pretraživati zemlju tražeći preostale primjerke irskog nacionalnog psa. Graham je život posvetio zaštiti, standardizaciji i promicanju pasmine. Uz upotrebu krvi jelenskog hrta i povremenog uvođenja krvi borzoia i doge u uzgoju, uspio je oživiti pasminu koja je i danas visoko cijenjena (<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/160g10-en.pdf>, <https://www.akc.org/dog-breeds/irish-wolfhound/>).

4.2.4.2. Standard pasmine

Irski vučji hrt je ogromne veličine i zapovjednog držanja. Izvanredan je u spoju snage, hrabrosti i brzine s oštrim vidom. Najveći i najviši od galopirajućih hrtova, grube dlake, vrlo mišićav i snažan, iako graciozno građen. Pokreti su mu laki i aktivni. Glava je duga i ravna, visoko nošena, dok je čeona kost vrlo blago podignuta i vrlo malo udubljena

između očiju. Njuška je duga, ali manje šiljasta nego u ostalih hrtova. Karakteristično za hrtove, ima tamne oči i ružino uho. Vrat je prilično dug, mišićav i dobro zakrivljen te se na njega nastavlja dugo i mišićavo tijelo, širokih rebara. Široka ramena i zdjelica osiguravaju određenu širinu prsa i trupa. Dugačka, blago zaobljena leđna linija završava dugim i blago zakrivljenim repom, umjerene debljine i dobro prekriven dlakom. Dlaka je gruba i oštra po tijelu, a oko očiju i na bradi je posebno oštra. Prepoznate boje su siva, tigrasta, crvena, crna, čisto bijela, smeđa ili bilo koja boja koja se pojavljuje i kod jelenskog hrta (slika 4). Željena visina je u prosjeku od 81 do 86 cm, a težina između 47 i 54 kg (<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/160g10-en.pdf>, <https://www.akc.org/dog-breeds/irish-wolfhound/>)

Slika 4: Irski vučji hrt (foto: Maja Čelebić)

4.2.5. Škotski jelenski hrt

4.2.5.1. Povijesni razvoj pasmine

Pasmina je toliko stara da se ne može odvojiti pravo porijeklo jelenskog hrta od mita i legendi. Prema pisanim dokazima veliki goniči jelena u Škotskoj postojali su prije nego što su sami Škoti tamo stigli u 9. stoljeću. Koliko je poznato, poglavice klanova

koristile su čopore ogromnih, čupavih goniča da progone i sruše divlje jelene. Tijekom doba viteštva, nikome nižeg ranga od grofa nije bilo dopušteno posjedovati jelenske hrtove. Unatoč svojoj vrijednosti, pasmina se gotovo suočila s istrebljenjem u razdoblju od sredine do kraja 18. stoljeća, s propašću škotskog plemstva nakon bitke kod Cullodena i jakobitske pobune, ali su je spasili entuzijasti Archibald i Duncan McNeill. Također su postali rijetki nakon Prvog svjetskog rata zbog raspada velikih posjeda. (<https://www.akc.org/dog-breeds/scottish-deerhound/>, <https://www.thesprucepets.com/breed-profile-scottish-deerhound-1117928#history-of-the-scottish-deerhound>).

4.2.5.2. Standard pasmine

Škotski jelenski hrt vrlo je cijenjen zbog svojih vještina i ljepote. Izgled sugerira jedinstvenu kombinaciju brzine, snage i izdržljivosti koja je potrebna za lov na jelene, te je dostojanstvenog i blagog držanja, nježan i prijateljski nastrojen. Poslušan je i jednostavan za treniranje, te željan ugađanja. Ljubazan i dobre volje, nikad nije sumnjičav, agresivan ili nervozan.

Glava je dugačka te je lubanja najšira u području ušiju, lagano sužena prema očima, s njuškom koja se sužava prema nosu tvoreći tipičnu šiljastu njušku. Zatiljak je dobro izražen. Dlaka na glavi je umjereno duga i mekša od dlake na ostatku tijela. Kod pasa svjetlije boje poželjna je crna njuška i nos. Uši su visoko nošene u mirovanju, presavijene unatrag, premda kod uzbuđenja mogu biti podignute iznad glave bez gubitka nabora. Velike uši koje vise ravno uz glavu ili su jako obrasle dugom dlakom smatraju se pogrešnim. Uši bi trebale biti meke, sjajne, poput mišje dlake na dodir i što manje, to bolje, te crne ili tamne boje. Oči su tamno smeđe, smeđe ili boje lješnjaka, s crnim rubom. Vrlo svijetlo oko nije poželjno. Vrat mora biti jak, koliko je potrebno za držanje jelena. Prsa su duboka, ne preširoka, ali niti preuska. Dobar opseg prsa upućuje na veliku snagu pluća. Slabine su dobro zakrivljene i obješene do repa. Ravna leđa nisu poželjna jer je ova formacija neprikladna za radove na uzbrdici. Poželjno je da su prednje noge što ravnije, a stražnje velike dužine od kukova do skočnog zgloba i mišićave. Rep doseže skoro do tla, savršeno je spušten prema dolje ili zakrivljen dok je jelenski hrt miran, a dok je u pokretu ili uzbuđen, rep je zakrivljen, no ni u kojem slučaju nije podignut iznad linije leđa. Hod je lagan i aktivan. Dlaka je oštra, blisko prijanja uz tijelo. Na trupu, vratu i ekstremitetima je oštra, te oko 8 do 10 cm duga, dok su dlake na glavi, prsima i trbuhu mnogo mekše. Dopuštena je tamno plavo-siva,

tamnija i svjetlija siva ili tigrasta i žuta boja, kao i pješčano-crvena ili crvena mrka s crnim točkama. Bijela prsa, bijeli prsti na nogama i blagi bijeli vrh do sternuma su dopušteni, ali je bolje ukoliko je što manje bijelih područja, jer se radi o jednobojnom psu. Bijela oznaka na glavi ili bijeli ovratnik su neprihvatljivi (slika 5). Minimalna visina u grebenu u mužjaka iznosi 76 cm, a u ženki 71. Težina mužjaka je oko 45,5 kg, a ženki oko 36.5kg (<http://www.fci.be/nomenclature/Standards/164g10-en.pdf>, <https://images.akc.org/pdf/breeds/standards/ScottishDeerhound.pdf>)

Slika 5: Škotski jelenski hrt (foto: Lea Gudelj)

4.2.6. Španjolski hrt - *Galgo espanol*

4.2.6.1. Povijesni razvoj pasmine

Galgo potječe od drevnih azijskih hrtova. Njegovi preci mogu se pratiti do razdoblja drevnog Egipta. Slikovni prikazi galga dokumentirani su u Španjolskoj još od 10. stoljeća, kada su bili visoko cijenjeni zbog svojih sposobnosti lova i zečeva. S obzirom na njihovu povijest, *galgo* se često spominje u popularnim španjolskim izrazima te u povijesnoj umjetnosti i knjigama. Španjolski hrtovi se čak spominju u poznatom romanu iz 17. stoljeća „*Don Quijote de La Mancha*“. *Galgo* je i danas popularan kao lovački pas u Španjolskoj. Tijekom povijesti mijenjao se stav vlasnika prema njima: od štovanja do toga da se na njih gledalo kao na „oruđe“ koje se odbacuje nakon što obave svoju zadaću za vrijeme sezone lova. Njihovi vlasnici „*Galguere*“ često su ih tretirali bez imalo osjećaja, ubijali, ostavljali da umiru u agoniji ili su ih izbacivali na ulicu gdje su bili prepušteni sami sebi. Donedavno su bili relativno nepoznati izvan rodne Španjolske, ali s rastućim međunarodnim pokretom za osiguranje dobrobiti životinja, zbog njihove su ih nevolje počeli prepoznavati. Postoji nekoliko dobrotvornih organizacija koje spašavaju hrtove i smještaju ih u domove u Španjolskoj i u inozemstvu. Iako se mogu lako zamijeniti s engleskim hrtom, imaju jasne karakteristike koje ih čine prepoznatljivim; ipak je *galgo* služio kao „podloga“ u nastajanju engleskog hрта. Oni su manji, ne tako dubokih prsa i strukturalnije tjelesne građe i muskulature. To ih čini bolje osmišljenim za izdržljivost, umjesto naglih kratkih naleta brzine po kojima je engleski hrt poznat (<https://www.thesprucepets.com/galgo-espanol-full-profile-history-and-care-4692867>, <http://www.fci.be/nomenclature/Standards/285g10-en.pdf>, <https://www.ukcdogs.com/spanish-greyhound>).

4.2.6.2. Standard pasmine

Španjolski hrt je dobrih proporcija i skladne strukture, koje su važne i kada stoji i kada se kreće, te dobre veličine, kratke i fine ili oštre dlake, kompaktne koštane građe i duge, uske glave. Ozbiljan je i suzdržan prema strancima, no nježan i lojalan vlasniku te

energičan i živahan u lovu. Duljina tijela je nešto veća od visine. Glava je proporcionalna ostatku tijela, duga, uska, ujednačena i „bez mesa“. Omjer lubanje i njuške je 5/6, a gornje linije lubanje i njuške su različite. Lubanja je nešto dulja nego šira, s dobro izraženom brazdom, ali bez isticanja stopa i zatiljka. Njuška je mala i crne boje. Oči su male, bademastog oblika i koso postavljene. Poželjna je tamna boja lješnjaka, s vrlo bliskim rubovima očiju tamne boje. Izraz mu je miran, mekan i suzdržan. Visoko postavljene ružine uši široke su pri dnu, mesnate blizu lubanje, a zatim sve finije i tanje prema zaobljenim vrhovima. Vrat je dug i snažan, gornji profil je blago konkavan. Tijelo je pravokutno, snažno i gipko, dajući psu izgled okretnosti i izdržljivosti. Leđa su ravna, duga i dobro izražena, s blagom udubljenosti koja dovodi do laganog luka preko slabina, ali linije trebaju biti čiste, glatke i neprekinute, ostavljajući dojam velike elastičnosti. Prsa su mu snažna i prilično duboka, ali nisu široka i ne dopiru do laktova. Rebra moraju biti jasno vidljiva. Trbuh je dobro uvučen. Slabine su jake, nisu jako široke i zaobljene, mogu biti više od grebena. Ozbiljne greške su: široka i ravna leđna linija, prsa spuštена znatno ispod lakta, kosa gornja linija, slabine niže od grebena. Kut zdjelice i bedrene kosti je približno 110 stupnjeva. Prednje noge su savršeno ravne i paralelne, dok su stražnje jake i mišićave. Rep je snažan u korijenu i nisko postavljen, prolazi između nogu, sa izraženom kukom na kraju i bočno nagnutom, gotovo dodiruje tlo ispred stražnjih nogu, što je jedno od najtipičnijih obilježja pasmine. Po prirodi kretanja prisutan je tipičan hod galop. Kas mora biti ispružen, nisko iznad tla, elastičan i snažan. Kod kratkodlakog tipa dlaka je gusta, vrlo fina i glatka. Drugi varijetet ima poludugu, tvrdu dlaku, čija duljina može biti promjenjiva, te ima tendenciju stvaranja brade i brkova na licu i obrvama, kao i „gornjeg čvora“ na glavi. Sve boje su dopuštene. Najtipičnijim se smatraju dobro pigmentirana tigrasta smeđa, crna, boja kestena, cimeta, žuta, crvena, bijela, te bilo koja navedena boja s bijelim oznakama i pjegama (slika 6). Visina u grebenu u mužjaka iznosi od 62 do 70 cm, a u ženki od 60 do 68 cm (<https://www.thesprucepets.com/galgo-espanol-full-profile-history-and-care-4692867>, <http://www.fci.be/nomenclature/Standards/285g10-en.pdf>, <https://www.ukcdogs.com/spanish-greyhound>).

Slika 6: Španjolski hrt – *Galgo espanol* (foto: Lidija Klemenčić)

4.2.7. Engleski hrt - *Greyhound*

4.2.7.1. Povijesni razvoj pasmine

Engleski hrtovi se gotovo došli do točke izumiranja tijekom velike gladi i bolesti koje su pogodile Europu u Srednjem vijeku. Spasili su ih svećenici koji su ih štitili i uzgajali za plemstvo. Od tog trenutka počeli su se smatrati psima aristokracije. U desetom stoljeću kralj Howel od Walesa uveo je u zakon odredbu da se ubojstvo hrta kazni smrću. 1066. godine William Osvajač uveo je još strože šumske zakone. Pučani koji su lovili s hrtovima prkoseći ovim zakonima favorizirali su pse čija je boja bila teža za uočavanje: crna, crvena, smeđa i tigrasta. Za razliku od toga, plemići su favorizirali bijele i pjegave pse koji bi se mogli lakše uočiti i oporaviti ako se izgube u šumi. Popularnost utrka hrtova u Britaniji uvelike je porasla u devetnaestom stoljeću, jer je Industrijska revolucija proizvođačkim klasama omogućila dovoljno imetka i vremena za uživanje u takvim aktivnostima, a širenje željeznice olakšalo je dolazak na različita okupljanja. Utrke hrtova aktivne su još i danas u državama poput Engleske, Australije, Irske, SAD-a, Meksika i Španjolske, u kojima je

omogućeno kladenje. Udruge za dobrobit životinja kritične su prema komercijalnim industrijama utrka zbog zaštite dobrobiti hrtova. Pokret udomljavanja hrtova nastao je kako bi pomogao umirovljenim trkaćim psima u pronalaženju domova, te se vrlo uspješno provodi diljem svijeta (<http://www.agcouncil.com/adoption-programs/>, <https://www.fastfriends.org/history-of-greyhounds>).

4.2.7.2. Standard pasmine

Snažna građa, uspravno držanje, skladne proporcije, mišićna snaga i simetrična formacija, s dugom glavom i vratom, čistim i dobro postavljenim ramenima, dubokim prsima, prostranim tijelom, blago zakrivljenim slabinama, snažnim četvrtinama, čvrstim nogama i stopalima te gipkost ekstremiteta u značajnoj mjeri ističu prepoznatljivu kvalitetu engleskih hrtova. Posjeduju izuzetnu izdržljivost. Inteligentni su, plemeniti, nježni, umiljati, blagog temperamenta te neovisnog duha. Hrtovi su kredo uzgajivača pasa koji smatraju da „oblik slijedi funkciju“. Od uske, aerodinamične lubanje do jastučića stopala koji apsorbiraju udarce, hrtovi su savršeno uzgojeni za potjeru velikom brzinom. Vitka ljepota hrta, stvorena dubokim prsima koja se nježno savijaju u čvrsto uvučen struk čine ovu pasminu fascinantnom. Oči su sjajne, inteligentne, ovalne i koso postavljene, po mogućnosti tamne, dok su uši tipično male, u obliku ruže i fine teksture. Korak je slobodan te omogućuje pokrivanje tla velikom brzinom. Stražnje noge dobro „ulaze“ ispod tijela i daju odličan pogon. Dlaka je fina na dodir i usko prijanja uz tijelo. Najčešće boje su crna, bijela, crvena, plava, smeđa, krem, tigrasta ili bilo koja od ovih boja u kombinaciji s bijelom (slika 7). Idealna visina mužjaka iznosi 71 - 76 cm, a ženki 68 - 71 cm (<http://images.akc.org/pdf/breeds/standards/Greyhound.pdf>, <http://www.fci.be/nomenclature/Standards/158g10-en.pdf>)

Slika 7: Engleski hrt – *Greyhound* (foto: Silvio Ramik)

4.2.8. Whippet - mali engleski hrt

4.2.8.1. Povijesni razvoj pasmine

Priča o malom engleskom hrtu – vipetu (*whippet*) počinje u viktorijanskoj Engleskoj. Rudari u sjevernim predjelima Britanije uživali su u sportovima trka pasa i krivolovu na zečeve u slobodne dane. No, nisu si mogli priuštiti prehranu i uzgoj velikih engleskih hrtova, niti su imali prostora za njihovo pravilno vježbanje. Praktično rješenje bio je uzgoj manje verzije hrta. Iako je neizvjesno koje su pasmine sudjelovale u stvaranju vipeta, smatra se da su korišteni terijeri. Mali engleski hrt je najbrža je pasmina svoje veličine, koja doseže brzinu do 56 kilometara na sat. Tijekom desetljeća imao je živopisne nadimke, kao što je „trkaći konj za siromašne” i „munjeviti krpasti pas” (ganjali bi krpku koja se vukla). Ime *whippet* potječe od „*whappet*”, antičke riječi koja znači „mali pas koji jauče”, no neki smatraju da ime ima poveznicu s riječi „*whipp*”, što u prijevodu znači bič (<http://www.fci.be/nomenclature/Standards/162g10-en.pdf>, <https://www.akc.org/dog-breeds/whippet/>, <http://images.akc.org/pdf/breeds/standards/Whippet.pdf>, <https://whippet-history.wordpress.com/2011/02/12/originwhippet/>).

4.2.8.2. Standard pasmine

Mali engleski hrt je pasmina srednje veličine, koja daje dojam lijepo uravnotežene mišićne snage u kombinaciji s velikom simetrijom, elegancijom i gracioznošću kontura, iskazujući veliku brzinu, snagu i ravnotežu, bez grubosti. Uzgojen za brzinu i rad, pravi je sportski pas koji pokriva najveću udaljenost uz minimalno izgubljeni kretanje. Duljina od prednjeg dijela prsa do stražnjice jednaka je ili malo veća od visine u grebenu. Vrlo je prilagodljiv u domaćem i sportskom okruženju. Nježan je, umiljat, emocionalan, inteligentan i prijateljski nastrojen. Duboka prsa i uvučen struk, vitka glava poduprta dugim labuđim vratom i vitke, ali čvrste noge doprinose izgledu okretnog i brzonogog sportskog psa. Oči su okrugle do ovalne i tamne, tamnih rubova, izrazito inteligentnog izraza. Male, bademaste i svijetle (plave) oči su nepoželjne. Uši su male, fine teksture i u obliku ruže. Uspravne uši nisu dopuštene. Lubanja je duga, vitka, ravna na vrhu te prilično široka između očiju, s jedva zamjetnim stopom. Na dugu i snažnu njušku nastavlja se nos koji bi uvijek trebao biti crne boje, ili što tamnije plave ili smeđe boje. Dug, snažan i elegantno zaobljen vrat širi se prema ramenima. Na vrat se nastavljaju duga, široka i mišićava leđa u gracioznom luku. Slabine ostavljaju dojam snage i moći. Grudni koš je dubok i doseže gotovo do laktova. Prostor između prednjih nogu popunjen je tako da između njih nema udubljenja. Prednje noge su postavljene ravno, nadlaktica i lopatica su otprilike iste duljine, a laktovi padaju izravno ispod grebena. Rep je dugačak i sužava se te doseže barem do unutarnje strane skočnog zgloba. Kad je pas u pokretu, rep je nošen nisko s blagom zavojem prema gore; rep se ne smije nositi više od vrha leđa. Pse odlikuje nisko, slobodno i glatko kretanje. Kad se gleda sa strane, prednje noge se pomiču prema naprijed blizu tla kako bi dale dug i nizak dohvat, dok stražnje noge imaju snažnu pogonsku moć. Nedostatak prednjeg dohvata ili stražnjeg pogona, ili kratki, sjeckani hod s visokim djelovanjem zgloba, trebali bi biti strogo kažnjeni. Dlaka je kratka i fine teksture. Bilo koja boja ili mješavina boja je dopuštena, osim merle (slika 8). Poželjna visina u grebenu u mužjaka je 47-51 cm, a u kuja 44-47 cm (<http://www.fci.be/nomenclature/Standards/162g10-en.pdf>, <https://www.akc.org/dog-breeds/whippet/>, <http://images.akc.org/pdf/breeds/standards/Whippet.pdf>, <https://whippethistory.wordpress.com/2011/02/12/originwhippet/>).

Slika 8: *Whippet* – mali engleski hrt (foto: Paula Turković)

4.2.9. Talijanski hrt

4.2.9.1. Povijesni razvoj pasmine

Talijanski hrt potječe od malih pasa koji su već postojali u starom Egiptu. Prolazeći kroz Grčku i Tursku, što potvrđuju brojni prikazi na vazama i zdjelama, pasmina je stigla u Italiju početkom 5. stoljeća prije Krista, gdje su se uzgajali kao plemeniti suputnici koji su predstavljali statusni simbol među aristokratima. Najveći razvoj pasmine dogodio se u doba renesanse na dvorovima plemića. Nije rijetkost pronaći talijanskog hrta na slikama najvećih talijanskih i stranih majstora (<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/200g10-en.pdf>, <https://www.akc.org/dog-breeds/italian-greyhound/>, <http://images.akc.org/pdf/breeds/standards/ItalianGreyhound.pdf>).

4.2.9.2. Standard pasmine

Pravi hrt u minijaturi, elegantni talijanski hrt, vrlo je živahan, privržen, poslušan, umiljat i nježan ljubimac. Vitkiji su od ostalih hrtova, no jednaki po gracioznosti i eleganciji,

karakterističnih dugih i tankih nogu. Talijanski hrtovi kombiniraju ulogu “psa za u krilo” sa složenošću starih, aristokratskih hrtova, te im nije strano zaletjeti se za mačkom ili bilo čime što se brzo kreće. Važne proporcije: duljina je jednaka ili malo manja od visine u grebenu; duljina lubanje jednaka je polovini duljine glave. Glava je duga i uska s blago izraženim stopom i s laganom izraženom medijanom depresijom. Kostí obrva su izražene. Nos, rubovi usana i očiju su dobro pigmentirani, po mogućnosti crne boje. Oči su velike, zaobljene i izražajne, subfrontalno postavljene. Visoko postavljene, male i fine uši u obliku ruže nošene su na potiljku, no kad je pas na oprezu povuku se naprijed u vodoravni položaj, pa su poznatije kao „leteće“ ili „propeler“ uši. Vrat je u blagom gracioznom luku i pri dnu „slomljen“ prema grebenu, te s blago ispupčenom linijom grla. Duljina vrata jednaka je duljini glave. Leđna linija je ravna s blago zaobljenim leđno-slabinskim dijelom. Greben je dobro definiran s usko postavljenim vrhovima ramena. Sapi su vrlo nagnute, široke i mišićave. Na duboki i kratki prsni koš, koji doseže do laktova, naglo se uzdiže trbušna linija. Rep je tipične dužine i oblika, kao i u ostalih kratkodlakih hrtova. Talijanski hrtovi kreću se laganim podignutim kasom, što znači da se prednje noge moraju pomicati prema naprijed s dobrim dosegom i s blago podignutim i savijenim šapama. Dlaka je kratka, svilenkasta i fina po cijelom tijelu. Dopuštene su jednobožno u crna, siva i izabel (*isabell*) - blijedožučkasta/bež boja u svim mogućim nijansama. Bijela boja se tolerira samo na prsima i stopalima. Diskvalificiraju se psi tigraste boje i oni s paležom (slika 9). Visina u grebenu u mužjaka i ženki iznosi od 32 do 38 cm, do najveće tjelesne mase od 5 kg (<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/200g10-en.pdf>, <https://www.akc.org/dog-breeds/italian-greyhound/>, <http://images.akc.org/pdf/breeds/standards/ItalianGreyhound.pdf>).

Slika 9: Talijanski hrt (foto: Marijana Lovrić)

4.2.10. Mađarski hrt - *Magyar agar*

4.2.10.1. Povijesni razvoj pasmine

Mađarski hrt izvorna je lovačka pasmina. Njegovo podrijetlo seže u doba kada su Ugri došli s područja Urala i osvojili područje današnje Mađarske. Kako bi im se povećala brzina, pasmina je u 19. stoljeću križana s različitim pasminama hrtova. Na mađarskom riječ *agar* znači vjetar (<https://www.ukcdogs.com/docs/breeds/hungarian-greyhound.pdf>, <http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/240g10-en.pdf>).

4.2.10.2. Standard pasmine

Snažan i robustan, ali elegantan, s dobro razvijenim kostima i miškulaturom, brz, žilav i neumoran, mađarski je hrt izvrstan na trkaćima stazama i u lovu, osobito na većim

udaljenostima. Po prirodi je donekle rezerviran, ali nije sramežljiv, no odličan je pratilac i odan pas čuvar. Glava je klinastog oblika sa širokim čelom te izraženim stopom. Njuška je približno iste duljine kao i lubanja, duga i snažna, ne previše šiljasta. Obrazi su snažni i mišićavi. Kroz tamne oči srednje veličine pruža se oštar i inteligentan pogled. Uši su ponešto veće nego u ostalih hrtova, s debljom kožom i srednje visoko nošene u obliku ruže. Na srednje dug i mišićav vrat nastavljaju se široka, ravna i čvrsta leđa i sapi. U odnosu na duboka i dobro zaobljena prsa, trbuh je nešto slabije uvučen. Rep je snažan, debeo, postavljen na srednjoj visini i samo se umjereno sužava, blago savijen, te dopire do skočnog zgloba. Prednje noge su snažne i žilave, a gledano sprijeda i sa strane ravne i paralelne. Stražnje su noge pod dobrim kutovima, mišićave te ostavljaju dojam snage i izdržljivosti. Dlaka je kratka, gusta, gruba i glatka. Zimi se može razviti znatna količina guste poddlake. Dopuštene su sve boje osim plave, plavo-bijele, smeđe, vučje sive, crne s paležom i trobojne (slika 10). Idealna visina grebena za pse je 65 do 70 cm, a za kuje 62 do 67 cm. Visina mjerena u grebenu manje je važna od ukupne ravnoteže psa (<https://www.ukcdogs.com/docs/breeds/hungarian-greyhound.pdf>, <http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/240g10-en.pdf>).

Slika 10: Mađarski hrt – *Magyar agar* (izvor: <https://www.mydog.pet/magyar-agar-hungarian-greyhound-for-sale-puppies-and-price/>)

4.2.11. Azawakh

4.2.11.1. Povijesni razvoj pasmine

Azawakh potječe od drevnih pasa iz područja srednje Sahare, prikazanih crtežima na zidovima pećina i u nastambama koje datiraju tisućama godina unazad. Zemljopisno područje uzgoja obuhvaća granično područje Malija i Nigera, gdje nastanjuju središte doline Azawakh. Tradicionalno je pasmina u „vlasništvu“ nomada Tuarega, kod kojih uživa posebnu zahvalnost. Žive pod istim krovom s ljudima i potpuno su prihvaćeni članovi obitelji, štite logor i stada od napadača. Strastveni su lovci i opskrbljuju obitelj mesom, a najčešći im je plijen zec, antilopa i divlja svinja. U lovu koriste svoju agilnost i izdržljivost, grubi teren im nije prepreka te, unatoč finoj konstituciji, udovi nisu skloni ozljedama. Europski entuzijasti otkrili su pasminu s divljenjem i uvezli prve linije u Europu 1968. godine (<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/307g10-en.pdf>, <https://www.akc.org/dog-breeds/azawakh/>, http://images.akc.org/pdf/judges/Azawakh_Standard.pdf).

4.2.11.2. Standard pasmine

Posebno dugih nogu, elegantan i vitak, *azawakh* je toliko vitak da se ispod tanke i suhe kože jasno mogu vidjeti koštana građa i miškulatura. Brz i pažljiv, može biti vrlo rezerviran prema strancima, ali nježan prema svojoj obitelji i ljudima koje je spreman prihvatiti. Glatke konture u obliku slova S, duboka prsa i aerodinamična glava označavaju *azwakha* kao člana obitelji hrtova, tj. sprintera koji se oslanja na oštar vid i veliku brzinu kako bi usmjerio i ulovio svoj plijen. Vitko tijelo uklapa se u pravokutnik s okomitom dugom stranom. Važne proporcije: visina u grebenu u odnosu na duljinu tijela je 10:9, visina u grebenu u odnosu na dubinu prsa je 10:4, dužina glave u odnosu na dužinu njuške je 10:5 i dužina glave u odnosu na širinu lubanje je 10:4. Na dugu i finu glavu s blago izraženom čeonom brazdom, nastavlja se karakteristična duga i suha njuška s crnim ili smeđim nosom. Oči su velike i ovalnog oblika, po mogućnosti crne ili jantarne boje, ali nikad plave. Uši su postavljene prilično visoko, široke, fine, trokutastog oblika sa zaobljenim vrhom te uvijek

obješene i leže ravno uz obraze, nikada nisu u obliku ruže. Nakon dugog i mišićavog vrata slijedi gornja linija tijela koja je ravna, gotovo vodoravna ili se diže prema kukovima, te bokovi koji jasno strše i postavljeni su na istoj visini ili višoj od visine grebena. Slabine su kratke i suhe, sa kosim sapima (idealno 45°). Izraženi grudni luk jasno definira dubinu prsa i vrlo visoko uvučen trbuh. Prednje i stražnje noge su izrazito visoke, tanke i okomite s vrlo otvorenim kutovima. Nisko postavljen dugi, tanki i mršavi rep, prekriven je istim tipom dlake kao i tijelo. Rep visi s malo podignutim vrhom, ali se može uzdići iznad horizontale kada je pas uzbuđen. Kretanje je bitna karakteristika ove pasmine. Hod je uvijek podatan i s visokim akcijom pri hodanju i kasanju, ostavlja dojam lakoće, gracioznosti i elastičnosti. Dlaka je kratka, fina i gotovo je nema na trbuhu. Najzastupljenije su smeđa i smeđe-tigrasta boja, s bijelim oznakama ograničenim na ekstremitete. Dopuštene su sve nijanse, od pješčane do tamno smeđe (mahagonij). Tigraste linije bi trebale biti crne, isključujući bilo koju drugu nijansu. Njuška može biti u obliku crne maske. Na prednjoj strani prsa bijela boja može biti prisutna u obliku veće ili manje bijele oznake, ograničene na podnožje vrata. Kao nastavak s prednjeg dijela prsa mogu se pojaviti bijele oznake ispod prsa, ali ni u kojem slučaju ne smiju ići uz rebra. Dozvoljena je mala bijela mrlja na zatiljku. Svaki od četiri udova ima u većoj ili manjoj mjeri bijelu čarapu. Na jedinci koja ima izvrsnu morfologiju dopušten je nedostatak bijele boje na jednom udu. Bijele oznake na prednjim četvrtima su često nepravilne i ne smiju se protezati iznad laktova, a na stražnjim su često pravilnije, te ne bi trebale ići do bedra (slika 11). Idealne proporcije mužjaka su visina 64 – 74 cm i težina 20 - 25 kg, a u kuja 60 - 70 cm visine s težinom od 15 – 20 kg. Tolerira se 2 cm iznad i ispod standarda (<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/307g10-en.pdf>, <https://www.akc.org/dog-breeds/azawakh/>, http://images.akc.org/pdf/judges/Azawakh_Standard.pdf).

Slika 11: *Azawakh* (foto: Vesna Sekalec)

4.2.12. *Sloughi*

4.2.12.1. *Povijesni razvoj pasmine*

Sloughijevo detaljno podrijetlo je, prema povjesničarima, "izgubljeno u magli povijesti". Poznato je da su psi tipa *sloughi* bili omiljeni lovački pratioci egipatskih plemića, berberskih kraljeva i nomadskih poglavara koji su mogli loviti divljač po ogromnim pustinjским prostranstvima. *Sloughija* su izvorno uzgajali Berberi i Beduini u Sjevernoj Africi. Teoretizira se da su berberski konjanici koji su pratili Hanibala tijekom slavnog prelaska Alpa mogli uvesti *sloughije* u Europu. Danas ih se većina nalazi u Maroku, koji je odgovoran za standard pasmine, koja postoji samo u jednoj, kratkodlakoj varijanti (<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/188g10-en.pdf>, <https://www.akc.org/dog-breeds/sloughi/>, <http://images.akc.org/pdf/breeds/standards/Sloughi.pdf>).

4.2.12.2. Standard pasmine

Sloughi je robustan, ali elegantan i graciozan trkaći pas, plemenitog stava te s nježnim i melankoličnim izrazom tamnih očiju. Vrlo je cijenjen u Sjevernoj Africi zbog svojih lovačkih vještina, brzine, okretnosti i izdržljivosti na velikim udaljenostima te privrženosti svom gospodaru kojeg brani u slučaju potrebe. Tijelo i noge pokazuju definiranu koštanu strukturu i snažne mišiće. Skeletna struktura je čvrsta. Kratka leđna linija u osnovi se horizontalno stapa u koščate, blago nagnute sapi. Rep je dugačak i nošen nisko sa zavojem prema gore na kraju. Za mužjaka je idealna visina 70 cm, dok bi duljina tijela od točke ramena do stražnjice trebala biti 67 - 68 cm. Za ženku je idealna visina 65 cm, dok bi duljina tijela trebala biti 62 - 63 cm. Omjer između duljine tijela i visine grebena trebao bi biti 9,6 : 10, omjer između dubine prsa i visine grebena 4 : 10, a omjer između duljine lica i ukupne duljine glave 1 : 2. U profilu gledajući, glava je duga i profinjena, ali prilično snažna, odozgo ima oblik dugog klina koji se sužava prema vrhu nosa. Oči su velike, tamne, ovalnog do bademastog oblika, tamno smeđe do jantarne boje. Uši su postavljene približno na razini očiju i obješene usko uz glavu, srednje veličine, trokutastog oblika i blago zaobljene na vrhovima. Nos je crn i snažan, a koža nosa, koja nije podržana skeletnom strukturom, blago je nagnuta prema dolje (prema vrhu). Duljina vrata je približna duljini glave, a vrat treba biti elegantan i „moćan“. Prsa nisu previše široka - jedva dosežu razinu lakta. Leđa su kratka, gotovo u ravnini (vodoravna) između grebena i kostiju kuka. Ekstremiteti su klasično dugi, vitki, ali mišićavi. Karakteristično za pasminu je da imaju dva srednja prsta duža od ostalih prstiju na nogama. Boja se proteže od svjetlo krem do smeđe, s ili bez crne maske, s ili bez crnog plašta, te s ili bez crnih tigrastih pruga (slika 12) (<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/188g10-en.pdf>, <https://www.akc.org/dog-breeds/sloughi/>, <http://images.akc.org/pdf/breeds/standards/Sloughi.pdf>).

Slika 12: *Sloughi* (foto: Boris Kubatović)

4.2.13. Poljski hrt - *Chart polski*

4.2.13.1. Povijesni razvoj pasmine

Poljski hrt je drevni kratkodlaki hrt. Povijest ove pasmine obavijena je misterijom, jedni smatraju da potječe od azijskih hrtova koji su bili tipa *saluki* zbog izgleda, temperamenta i dugog povijesnog kontakata između Azije i Poljske, ali povezuje ih se i s nepriznatom pasminom *hortaya*, za koje se misle da je nastala križanjem borzoja i engleskog hrta. *Hortaya* je ruska pasmina, pa je lako moguće da je iz Rusije pasmina došla u Poljsku. Aristokrati su koristili poljske hrtove za lov na zeca, droplju, lisicu, srndaća i vuka. O prisutnosti pasmine u Poljskoj spominje se u književnosti od 13. stoljeća (<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/333g10-en.pdf>, <https://www.ukcdogs.com/docs/breeds/chart-polski.pdf>).

4.2.13.2. Standard pasmine

Poljski hrt je velik, snažan, mišićav, jači i ne toliko profinjenog oblika u usporedbi s ostalim kratkodlakim hrtovima. Snažan okvir, kratko spojeno tijelo, izrazito vidljiva muskulatura i snažne čeljusti pokazuju da je bio korišten za lov u teškim uvjetima poljske klime. Samouvjerenost, rezerviranost i hrabrost glavne su odlike ovog psa. U lovu je brz, vrlo vješt i neumoran. Duljina tijela u odnosu na visinu u grebenu trebala bi biti 10,2-10,3 : 10. Glava je duga i snažna s blagim nagovještajem stopa i blago izraženom čeonom brazdom (poželjne dubine od 5 mm). Gornje linije njuške i lubanje trebaju biti blago divergentne. Snažna njuška blago se sužava prema crnom nosu te ne osavlja dojam da je šiljasta. Oči su izražajne, prilično velike, bademastog oblika. Izraz očiju je karakteristično živahan i prodoran. Uši su postavljene u visinu očiju, srednje veličine, prilično uske i mesnate. Kada su položene naprijed, vrhovi ušiju lako dodiruju unutarnje kutove očiju. Nakon dugog i snažnog, no nešto niže položenog vrata, slijede mišićava leđa. Kad pas stoji, greben i najviša točka sapi trebaju biti u istoj razini. Prsa su prostrana i dobro spuštene, najbolje do lakta. Gornja linija tijela je ravna u torakalnom dijelu, blago zaobljena u lumbalnoj regiji, dok se kod ženki gotovo ravna gornja linija u lumbalnoj regiji ne smatra greškom. Slabine su široke i mišićave, a sapi nježno kose, dugačke, mišićave i široke. Kosti kukova moraju biti široko razmaknute. Rep je u obliku srpa zakrivljenog prema gore ili može činiti potpuni prsten, dug je i snažan u korijenu te obrastao dužom dlakom. Prednje i stražnje noge karakterističnog su izgleda i performansa kao i u drugih hrtova. Dlaka je prilično oštra na dodir i promjenjive je duljine po cijelom tijelu. Sve boje su dopuštene (slika 13). Idealna visina u kuja je od 68 do 75 cm u grebenu, a u mužjaka je u grebenu 70 do 80 cm (<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/333g10-en.pdf>, <https://www.ukcdogs.com/docs/breeds/chart-poljski.pdf>).

Slika 13: Poljski hrt – *Chart polski* (foto: Lidija Klemenčić)

4.3. *Lure coursing* - lov na umjetni mamac

Lure coursing je kinološki sport koji je priznat od Međunarodnog kinološkog saveza (FCI) i Hrvatskog kinološkog saveza (HKS). Predstavlja imitaciju lova, odnosno „igru“ za hrtove. Mamac koji predstavlja „lovinu“ je skup plastičnih traka koje simuliraju trk divljeg zeca (slika 14), a pomiču se uz pomoć kolotura i užadi koje su postavljene na određenoj vrsti terena (travnata livada, pjeskoviti ili brdoviti teren). *Lure coursing* nije utrka pasa, te su novčane nagrade ili kladjenja na međunarodnim i nacionalnim utakmicama strogo su zabranjene. Uvjete i pravila za održavanje nacionalnih i međunarodnih natjecanja propisuje FCI (*FCI Regulations for International Sighthound Races and Lure Coursing Events*), a sukladno njima su i pravila propisana od strane HKS-a (Pravilnik za *lure coursing*). Na natjecanjima su prisutni licencirani suci koji boduju pet elemenata izvedbe s

bodovima od 1 do 20. Elementi koji se boduju su: agilnost, brzina, kondicija, praćenje te entuzijazam, dok se brzina ne mjeri. Psi trče u paru u dvije različite staze. Trčanje kroz različito postavljene putanje mamaca zahtijeva inteligenciju, predviđanje i timski rad. Boduje se svaka staza posebno, a na se kraju bodovi zbrajaju.

Licence za *lure coursing* izdaje Povjerenstvo za *lure coursing* u suradnji sa Klubom hrtova Hrvatske. Licenca se može izdati psu koji je upisan u rodovnu knjigu zemlje članice FCI. Vlasnik psa mora biti član nacionalne organizacije članice FCI-a. Ukoliko se radi o osobi sa prebivalištem u Hrvatskoj, ta osoba mora biti član HKS-a, a pas mora biti upisan u rodovnu knjigu HKS-a. Pasmine pasa kojima se može izdati licenca su sve pasmine iz X. FCI skupine: hrtovi, te neke pasmine iz V. FCI skupine (faraonski pas, *cirneco del etna*, *podenco ibicenco*, *podenco canario*, basenji). Najranija dob za izdavanje licence zavisi o pasmini. Za vipete, male talijanske hrtove i *cirneco del etna* je 12 mjeseci (dozvoljava im se sudjelovanje na natjecanjima nakon što navrš 15 mjeseci, dok za sve ostale pasmine ona iznosi 15 mjeseci (dozvoljava im se sudjelovanje na natjecanjima nakon što navrš 18 mjeseci). Psima se može izdati licenca do najkasnije 7. godine starosti, a pas se može natjecati do kraja sezone u godini u kojoj je navršio 8 godina. Izgled psa ne smije biti umjetno promijenjen (npr. prirodna dlaka ne smije biti podrezana). Pas mora pred ovlaštenim sucem za *lure coursing* u potpunoj opremi (brnjica i dres) otrčati dvije vožnje, jednu samostalno, a drugu u paru sa psom koji već posjeduje važeću licencu u *lure coursingu*. Konačnu odluku o polaganju licence donosi sudac. Pas mora biti zdrav i uredno cijepljen sukladno zakonskim propisima. Ukoliko vipet ili mali talijanski hrt prelazi najveću dopuštenu visinu, može mu se izdati licenca, ali će se natjecati u razredu „sprinter“. Ukoliko pas premašuje najveću dopuštenu visinu u razredu „sprinter“, neće mu se izdati licenca. Najveća dopuštena visina za vipete iznosi 51 cm za mužjake i 48 cm za ženke, dok u razredu „sprinter“ ona iznosi 56 cm za mužjake i 52 cm za ženke. Najveća dozvoljena visina do grebena za male talijanske hrtove iznosi 38 cm, a u razredu „sprinter“ iznosi 41 cm.

Kandidatura CACL – HR se može dodijeliti samo psu koji uz prijavnicu priloži ocjenu "vrlo dobar" ili "odličan" dodijeljenu u odraslim razredima (međurazred, otvoreni razred, razred radnih pasa ili razred prvaka) s bilo koje međunarodne (CACIB) izložbe. Bez dokaza o ocjeni s međunarodne izložbe kandidatura CACL će se dodijeliti sljedeće rangiranom psu. Zbroj bodova koje je sudac dodijelio psu mora iznositi najmanje 75% ukupnog broja bodova koje je moguće dodijeliti. Kandidatura CACL može se dodijeliti samo ukoliko su na startu prisutna najmanje 2 psa iste pasmine. Ukoliko su na startu prisutna

barem 2 psa svakog spola po pasmini (najmanje 4 psa), kandidatura CACL može se dodijeliti odvojeno ženki i mužjaku.

Stjecanjem kandidatura CACIL (međunarodna) ili CACL (nacionalna), natjecatelji postaju kandidati za prvake u *lure coursingu* te se mogu kvalificirati za razred radnih pasa na izložbama pasa (<http://www.fci.be/en/Sighthound-Races-Coursing-69.html> http://www.hrtovi.com/wp-content/uploads/2019/05/PRAVILNIK-ZA-LURE-COURSI-NG_2019_02.pdf).

Slika 14: Lov na umjetni mamac (foto: Aleš Novak)

5. MATERIJAL I METODE

Podaci o leglima registriranih hrtova po pojedinim pasminama prikupljeni su prema objavljenim podacima Hrvatskog kinološkog saveza tijekom posljednjih 5 godina. U njima se nalaze naziv pasmine, datum štenjenja, kao i broj muške i ženske štenadi. Imajući u vidu da je to jedina službena i javno dostupna baza za pojedinu pasminu, tj. da ne postoji baza registriranih pasa određene pasmine koje borave na teritoriju Republike Hrvatske, a mogu se, ili ne moraju koristiti u rasplodu, analizu kretanja broja pojedinih pasmina hrtova temeljili smo na njima.

6. REZULTATI I RASPRAVA

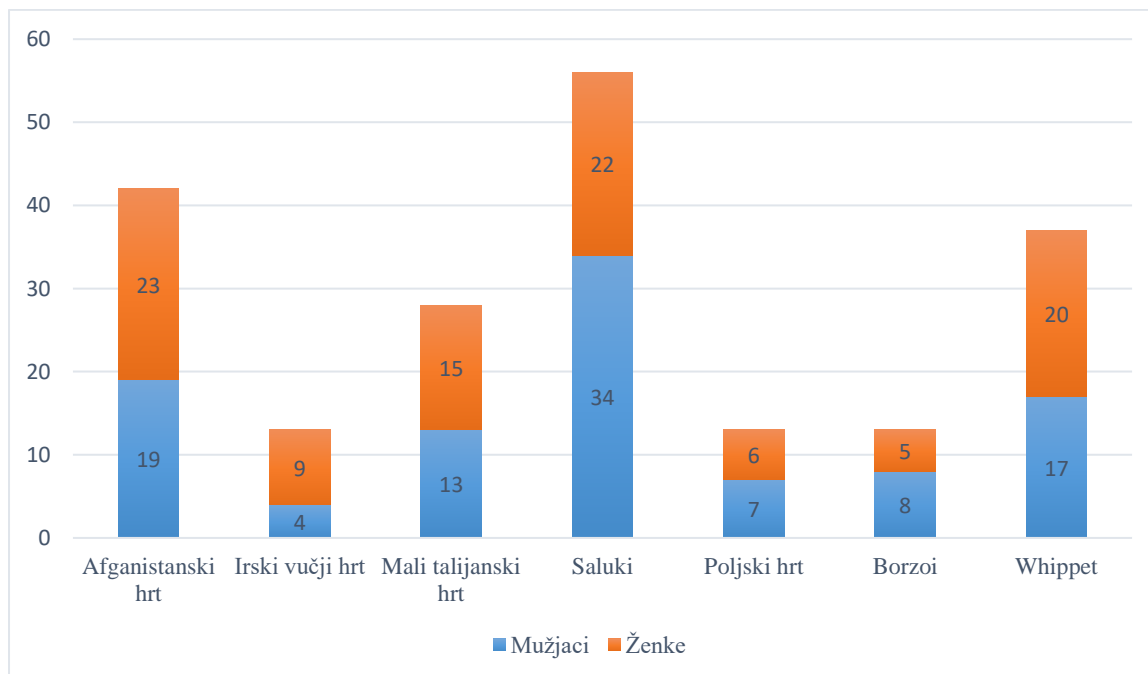
U tablici 1. prikazan je broj novorođenih pasa po pasminama oštećenih u posljednjih pet godina s datumom štenjenja te zastupljenošću pojedinog spola u leglu.

Tablica 1. Prijavljena legla pasa X. skupine od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

PASMINA	DATUM ŠTENJENJA	BROJ MUŽJAKA	BROJ ŽENKI
Afganistanski hrt	30.05.2015.	3	2
Afganistanski hrt	31.05.2015.	3	3
Afganistanski hrt	03.10.2015.	5	4
Afganistanski hrt	19.05.2018.	2	4
Afganistanski hrt	29.05.2018.	1	2
Afganistanski hrt	07.06.2018.	3	5
Afganistanski hrt	10.12.2018.	0	1
Afganistanski hrt	07.09.2019.	2	2
Ukupno		19	23
Irski vučji hrt	02.09.2016.	3	7
Irski vučji hrt	16.08.2019.	1	2
Ukupno		4	9
Mali talijanski hrt	11.03.2015.	0	3
Mali talijanski hrt	22.09.2015.	2	2
Mali talijanski hrt	13.01.2016.	2	0
Mali talijanski hrt	05.09.2016.	2	2
Mali talijanski hrt	21.03.2017.	2	0
Mali talijanski hrt	06.09.2018.	1	2
Mali talijanski hrt	14.11.2019.	0	2
Mali talijanski hrt	12.03.2020.	3	1
Mali talijanski hrt	23.03.2020.	1	2
Mali talijanski hrt	02.06.2020.	0	1
Ukupno		13	15
Perzijski hrt - saluki	05.01.2015.	2	4
Perzijski hrt - saluki	12.06.2016.	4	0
Perzijski hrt - saluki	27.10.2017.	6	1
Perzijski hrt - saluki	06.09.2018.	4	2
Perzijski hrt - saluki	15.01.2019.	1	5
Perzijski hrt - saluki	24.09.2019.	3	4
Perzijski hrt - saluki	12.10.2020.	7	3
Perzijski hrt - saluki	15.10.2020.	7	3
Ukupno		34	22

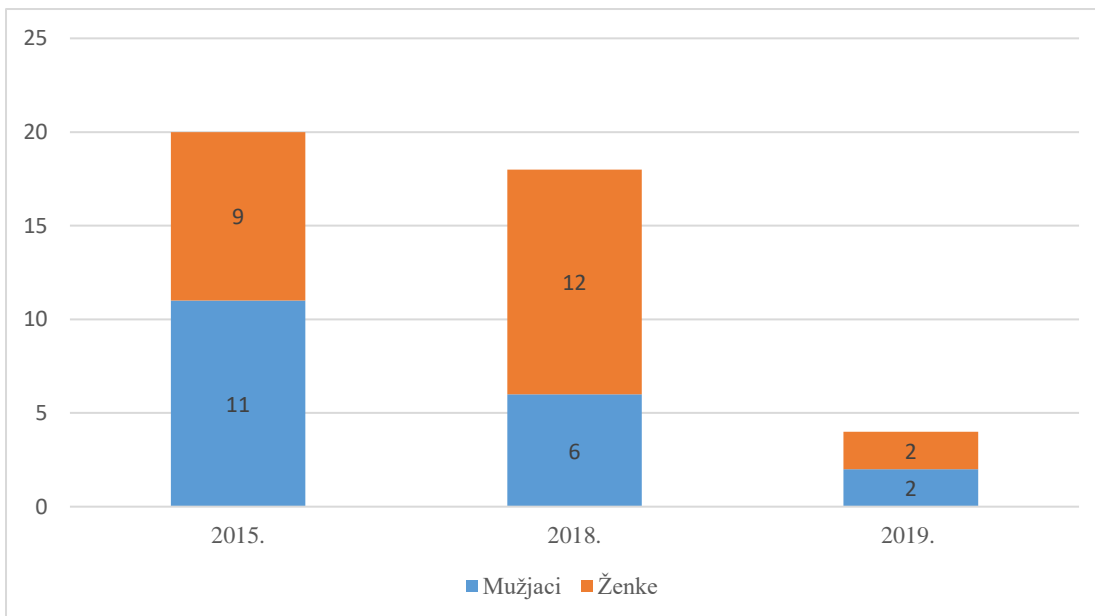
Poljski hrt	05.05.2016.	7	6
Ukupno		7	6
Ruski hrt	18.05.2015.	2	1
Ruski hrt	12.09.2017.	4	2
Ruski hrt	11.07.2020.	2	2
Ukupno		8	5
Vipet - mali engleski hrt	31.05.2019.	5	2
Vipet - mali engleski hrt	09.08.2019.	1	5
Vipet - mali engleski hrt	26.09.2019.	2	4
Vipet - mali engleski hrt	20.10.2019.	1	3
Vipet - mali engleski hrt	17.07.2020.	6	1
Vipet - mali engleski hrt	07.11.2020.	2	5
UKUPNO		17	20
SVI HRTOVI - UKUPNO		102	100

Broj štenadi po leglima pasa X. skupine u posljednjih 5 godina prikazan je na grafikonu 1.

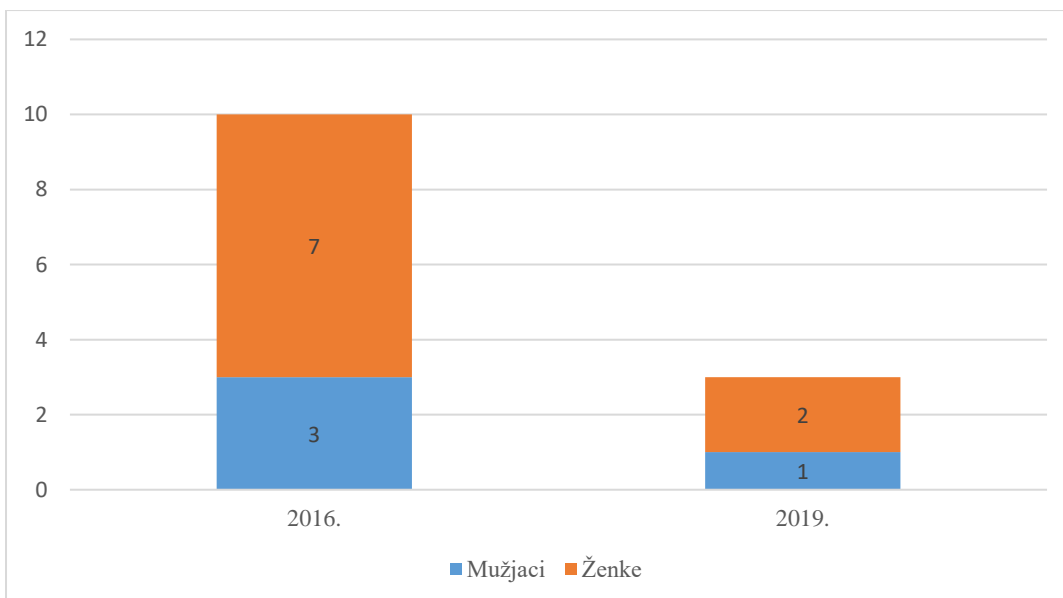

Grafikon 1: Ukupan broj prijavljene ženske i muške štenadi u leglima, po pasminama, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

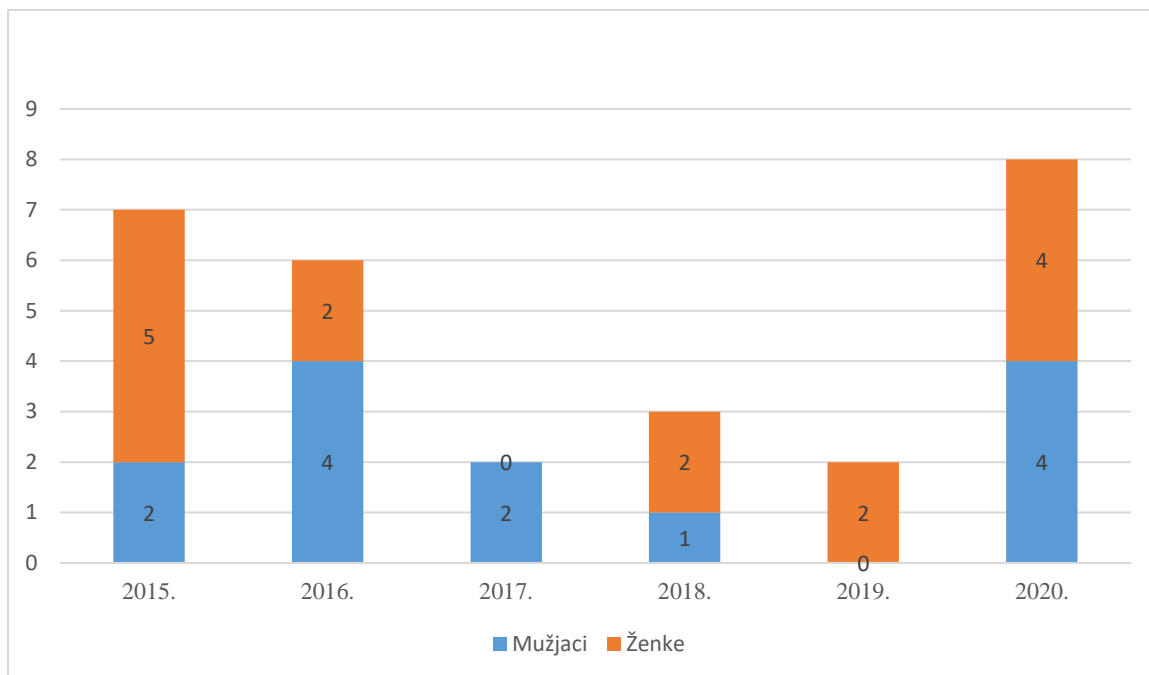
Godišnje kretanje prijavljenog broja štenadi od 2015. godine po pojedinim pasminama pasa X skupine prikazano je na grafikonima 2 do 8.

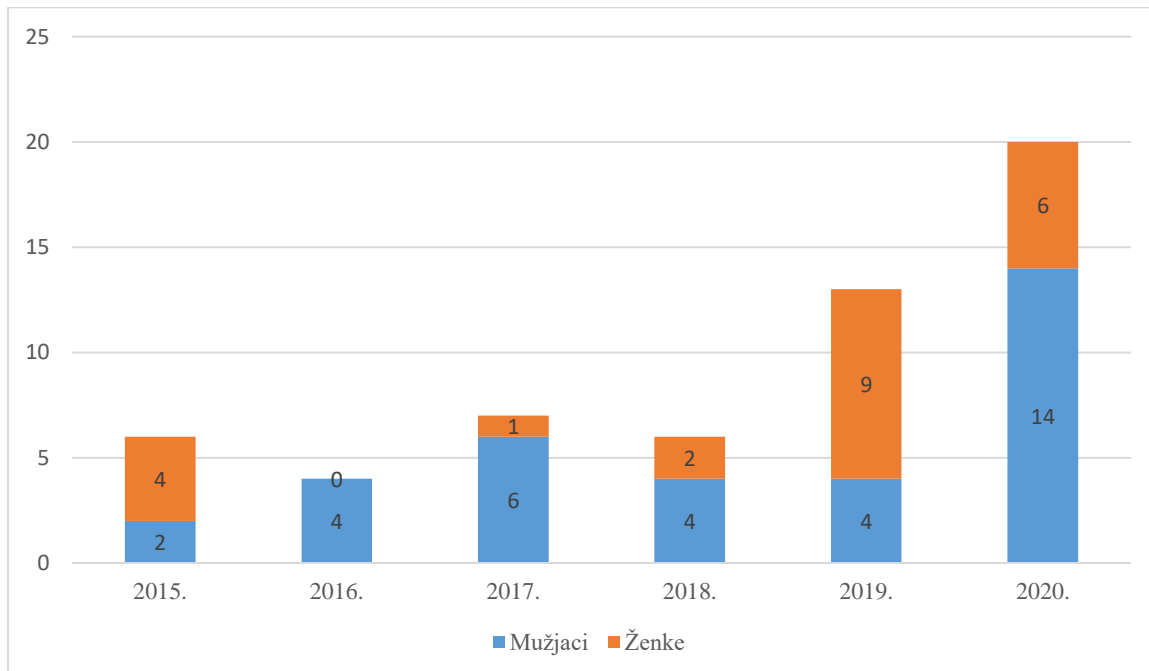
Grafikon 2: Kretanje broja štenadi i odnosa spolova po pojedinim leglima za pasminu afganistanski hrt, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

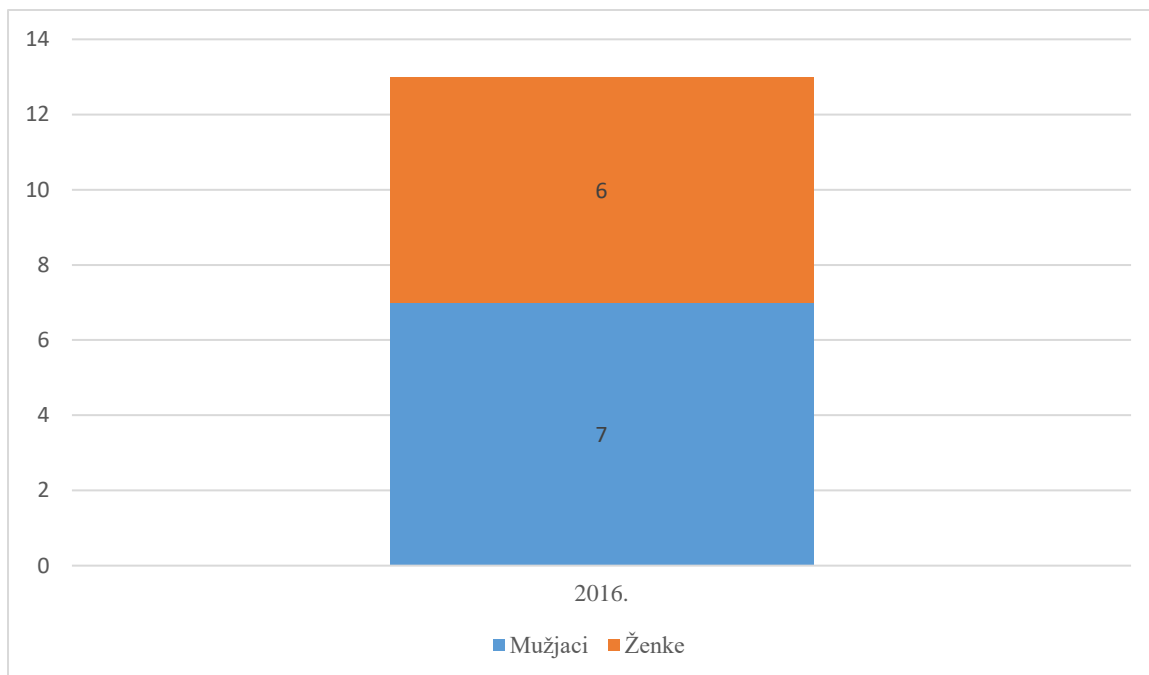
Grafikon 3: Kretanje broja štenadi i odnosa spolova po pojedinim leglima za pasminu irski vučji hrt, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

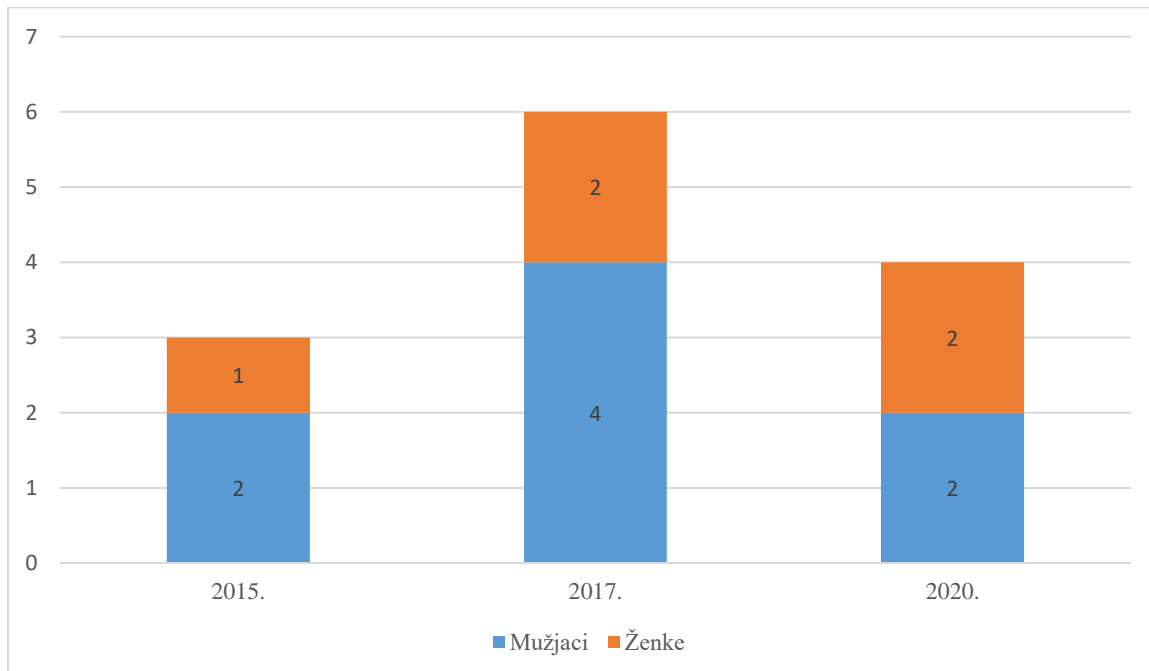
Grafikon 4: Kretanje broja štenadi i odnosa spolova po pojedinim leglima za pasminu talijanski hrt, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

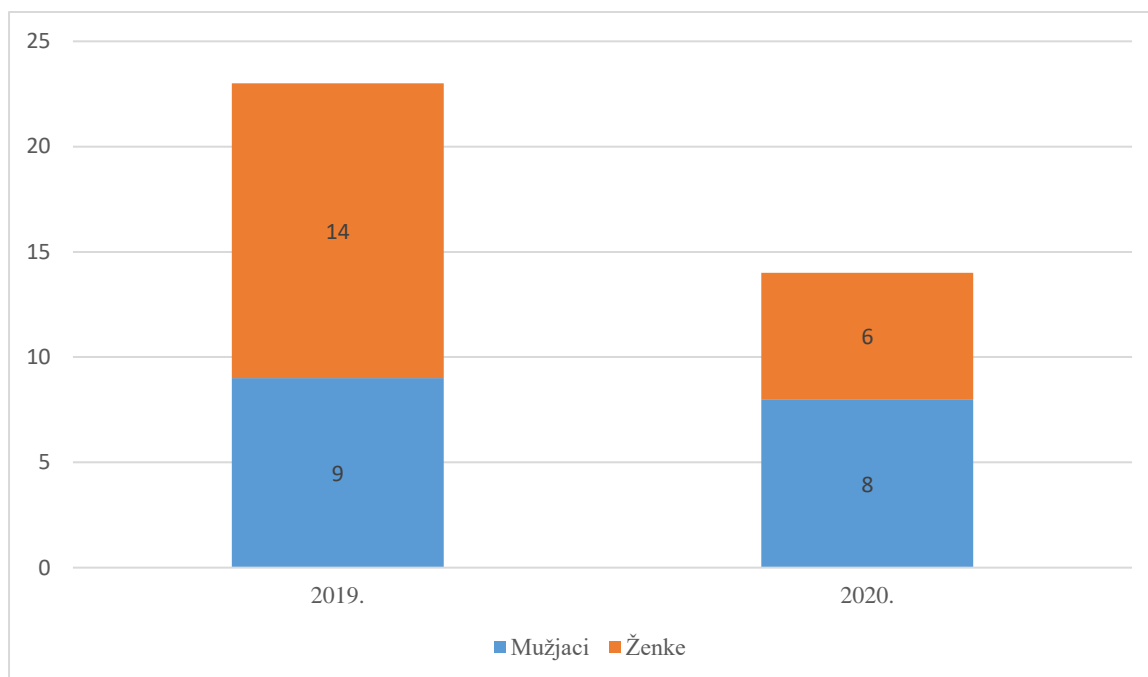
Grafikon 5: Kretanje broja štenadi i odnosa spolova po pojedinim leglima za pasminu saluki - perzijski hrt, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

Grafikon 6: Kretanje broja štenadi i odnosa spolova po pojedinim leglima za pasminu poljski hrt - *chart polski*, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

Grafikon 7: Kretanje broja štenadi i odnosa spolova po pojedinim leglima za pasminu *borzoi* - ruski hrt, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

Grafikon 8: Kretanje broja štenadi i odnosa spolova po pojedinim leglima za pasminu *whippet* - mali engleski hrt, od 2015. do 2020. godine (izvor: HKS)

Kao što je prikazano u tablici 1 te na grafikonima 1 do 8, uočljivo je kako u Hrvatskoj tijekom promatranog petogodišnjeg razdoblja (2015. – 2020. godine) nije bilo prijavljeno niti jedno leglo čak šest pasmina hrtova. Od prijavljenih legala, najviše je ošteњeno štenadi pasmine perzijski hrt – *saluki*, kod koji su kontinuirano prijavljivana legla svake godine (ukupno 56 štenadi). Također, svake su godine na području Republike Hrvatske prijavljena i legla za pasminu mali talijanski hrt (ukupno 28 štenadi). Za preostalih pet pasmina hrtova, koje su se u promatranom razdoblju uzgajale na području naše države, legla su bila prijavljena po pojedinim godinama. Iako za pasminu afganistanski hrt nisu prijavljena legla HKS-u svake godine, po brojnosti štenadi ona se nalazi na drugom mjestu (ukupno 42 šteneta). Nadalje, s uzgojem malog engleskog hrta – *whippeta* kod nas se započelo tek 2019. godine, no, imajući u vidu broj prijavljene štenadi samo u tom dvogodišnjem razdoblju, ova pasmina se nalazi na trećem mjestu X. skupine (37 štenadi). Osim navedenih pasmina, u Hrvatskoj su još u promatranom razdoblju prijavljena legla irskog vučjeg hrta, poljskog hrta te ruskog hrta (svaka pasmina s po 13 štenadi u razdoblju od 2015. do 2020. godine).

7. ZAKLJUČCI

Hrtovi, kao predstavnici X. skupine, pripadaju lozi najstarijih čistokrvnih pasa na svijetu koji se uzgajaju tisućama godina unazad. Izrazito cijenjeni zbog svojih lovačkih vještina i gracioznog izgleda, tijekom povijesti od drevnog Egipta, preko Rimskog carstva do danas uživali su poseban status među ostalima pripadnicima svoje vrste. Na njih se i dan danas gleda s posebnom dozom divljenja i poštovanja. Prema FCI podjeli, X. skupina broji 13 pasmina hrtova podijeljenih u tri sekcije prema dužini i tipu dlake. Iako su danas pojedine pasmine hrtova postale vjerni pratioci, nježni kućni ljubimci i glamurozni izložbeni psi, i dalje su zadržali svoj plijenski nagon te im nije strano zaletjeti se za bilo čim što se brzo kreće. Naizgled krhke strukture, ovi su psi izrazito izdržljivi i vješti. Prema podacima HKS-a, najviše legala u posljednjih 5 godina bilo je pasmine *saluki* - perzijski hrt. Od svih pasmina hrtova, na području Republike Hrvatske u razdoblju od 2015. do 2020. uzgajalo se samo 7 pasmina X. skupine te je broj ošteњene štenadi iznosio 202, što je relativno malen broj u usporedbi s psima drugih skupina. No, ove pasmine pasa su za osobe posebnog stila i načina života, te se unatoč njihovoj izuzetno nježnoj naravi, što zbog neznanja, neinformiranosti ili zbog posebnosti izgleda, ljudi ipak ne odlučuju za uzgoj ili držanje ovih drevnih i elegantnih pasa.

8. LITERATURA

FELDMAN E. C., R. W. NELSON (2004): Canine and feline endocrinology and reproduction, Saunders, St. Louis, Missouri, USA.

FOGLE, B. (2000): The new encyclopedia of the dog, DK, UK.

JOHNSTON S. D., M. V. ROOT KUSTRITZ, P.S. OLSON (2001) Canine and feline theriogenology, Saunders, Philadelphia, Pennsylvania, USA. str. 73-74.

KARADJOLE, T., N. MAČEŠIĆ (2012): Rasplod kuja i mačaka. U: Veterinarski priručnik. 6. izdanje (urednici: V. HERAK PERKOVIĆ, Ž. GRABAREVIĆ, J. KOS). Medicinska naklada. Zagreb, 1887-1995.

LANDSIBERG G., W. HUNTHAUSEN, L. ACKERMAN (2013) Behavior problems of the dog and cat 3rd ed., Saunders, Edinburgh, Scotland. str. 14-15.

LOPATE, C. (2012): Management of pregnant and neonatal dogs, cats and exotic pets. W. B. Saunders, USA.

NARODNE NOVINE 72/10 (2010): Pravilnik o označavanju pasa. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_06_72_2153.html

PRVANOVIĆ BABIĆ N., T. KARADJOLE, N. MAČEŠIĆ, M. LOJKIĆ, G.BAČIĆ (2016) Upravljanje rasplodivanjem pasa metodama asistirane reprodukcije, Vet. stn. 47. str. 395-401.

SIMPSON G., G. ENGLAND, M. HARVEY (1998): Manual of small animal reproduction and neonatology, Quedgeley, Gloucester, UK.

Poveznice:

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_06_72_2153.html [pristupano: 6.10.2021.]

<http://hks.hr/web/dokumenti/Pravilnik%20o%20strucnom%20radu%20hks%202017.pdf>

[pristupano: 11.10.2021.]

<http://images.akc.org/pdf/breeds/standards/Greyhound.pdf> [pristupano: 6.10.2021.]

<http://images.akc.org/pdf/breeds/standards/ItalianGreyhound.pdf> [pristupano: 8.10.2021.]

<http://images.akc.org/pdf/breeds/standards/Saluki.pdf> [pristupano: 1.10.2021.]

<http://images.akc.org/pdf/breeds/standards/Sloughi.pdf> [pristupano: 10.10.2021.]

<http://images.akc.org/pdf/breeds/standards/Whippet.pdf> [pristupano: 8.10.2021.]

http://images.akc.org/pdf/judges/Azawakh_Standard.pdf [pristupano: 9.10.2021.]

<http://www.agcouncil.com/adoption-programs/> [pristupano: 5.10.2021.]

<http://www.allrussian-kennel.hr/p/about-borzoi-breed.html> [pristupano: 1.10.2021.]

<http://www.bermudakennelclub.com> [pristupano: 11.10.2021.]

<http://www.fci.be/en/> [pristupano: 11.10.2021.]

<http://www.fci.be/en/Sighthound-Races-Coursing-69.html> [pristupano: 30.9.2021.]

<http://www.fci.be/nomenclature/Standards/158g10-en.pdf> [pristupano: 8.10.2021.]

<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/160g10-en.pdf> [pristupano: 3.10.2021.]

<http://www.fci.be/nomenclature/Standards/162g10-en.pdf> [pristupano: 8.10.2021.]

<http://www.fci.be/nomenclature/Standards/164g10-en.pdf> [pristupano: 3.10.2021.]

<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/188g10-en.pdf> [pristupano: 9.10.2021.]

<http://www.fci.be/nomenclature/standards/193g10-en.pdf> [pristupano: 2.10.2021.]

<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/200g10-en.pdf> [pristupano: 8.10.2021.]

<http://www.fci.be/nomenclature/Standards/228g10-en.pdf> [pristupano: 30.9.2021.]

<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/240g10-en.pdf> [pristupano: 9.10.2021.]

<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/269g10-en.pdf> [pristupano: 1.10.2021.]

<http://www.fci.be/nomenclature/Standards/285g10-en.pdf> [pristupano: 5.10.2021.]

<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/307g10-en.pdf> [pristupano: 9.10.2021.]

<http://www.fci.be/Nomenclature/Standards/333g10-en.pdf> [pristupano: 10.10.2021.]

http://www.hrtovi.com/wp-content/uploads/2019/05/PRAVILNIK-ZA-LURE-COURSING_2019_02.pdf [pristupano: 10.10.2021.]

<https://ankc.org.au> [pristupano: 11.10.2021.]

<https://images.akc.org/pdf/breeds/standards/AfghanHound.pdf> [pristupano: 1.10.2021.]

<https://images.akc.org/pdf/breeds/standards/Borzoi.pdf> [pristupano: 2.10.2021.]

<https://images.akc.org/pdf/breeds/standards/ScottishDeerhound.pdf> [pristupano: 3.10.2021.]

<https://leadchanges.net/puppy-development-and-socialisation-its-effects-on-behaviour/>
<https://leadchanges.net/puppy-development-and-socialisation-its-effects-on-behaviour/> [pristupano: 30.9.2021.]

<https://web.hks.hr> [pristupano: 11.10.2021.]

<https://whippethistory.wordpress.com/2011/02/12/originwhippet/> [pristupano: 10.10.2021.]

<https://www.akc.org> [pristupano: 11.10.2021.]

<https://www.akc.org/dog-breeds/azawakh/> [pristupano: 9.10.2021.]

<https://www.akc.org/dog-breeds/borzoi/> [pristupano: 1.10.2021.]

<https://www.akc.org/dog-breeds/irish-wolfhound/> [pristupano: 3.10.2021.]

<https://www.akc.org/dog-breeds/italian-greyhound/> [pristupano: 8.10.2021.]

<https://www.akc.org/dog-breeds/saluki/> [pristupano: 1.10.2021.]

<https://www.akc.org/dog-breeds/scottish-deerhound/> [pristupano: 3.10.2021.]

<https://www.akc.org/dog-breeds/sloughi/> [pristupano: 10.10.2021.]

<https://www.akc.org/dog-breeds/whippet/> [pristupano: 8.10.2021.]

<https://www.ckc.ca/en> [pristupano: 11.10.2021.]

<https://www.fastfriends.org/history-of-greyhounds> [pristupano: 6.10.2021.]

<https://www.hillspet.com/dog-care/dog-breeds/borzoi> [pristupano: 2.10.2021.]

<https://www.mydog.pet/magyar-agar-hungarian-greyhound-for-sale-puppies-and-price/>
[pristupano: 17.10.2021.]

<https://www.thekennelclub.org.uk> [pristupano: 11.10.2021.]

<https://www.thesprucepets.com/breed-profile-scottish-deerhound-1117928#history-of-the-scottish-deerhound> [pristupano: 5.10.2021.]

<https://www.thesprucepets.com/galgo-espanol-full-profile-history-and-care-4692867>
[pristupano: 5.10.2021.]

<https://www.ukcdogs.com> [pristupano: 11.10.2021.]

<https://www.ukcdogs.com/docs/breeds/chart-polski.pdf> [pristupano: 10.10.2021.]

<https://www.ukcdogs.com/docs/breeds/hungarian-greyhound.pdf> [pristupano: 9.10.2021.]

<https://www.ukcdogs.com/spanish-greyhound> [pristupano: 5.10.2021.]

9. SAŽETAK

Uzgoj pasa i njihova selekcija poznate su čovječanstvu od davnina. Od pradavnih vremena psi su se prvenstveno koristili za lov i zaštitu, no danas pas utjelovljuje ulogu prijatelja, kućnog ljubimca i podrške. Hrtovi spadaju u X. skupinu prema FCI podjeli, koja broji 13 pasmina opisanih standardom. Standardizacijom pasmine postiže se prenošenje dobrih osobina i izgleda pasa na potomstvo, te uzgoj zdravih pasa. Da bi se regulirao uzgoj, kinološke organizacije donose pravilnike o uzgoju pasa. Prema podacima Hrvatskog kinološkog saveza, tijekom petogodišnjeg razdoblja (2015. – 2020. godine), u Republici Hrvatskoj prijavljena su legla ukupno sedam pasmina hrtova s 202 ošteñena šteneta, pri čemu su najzastupljeniji bili perzijski hrtovi.

Ključne riječi: uzgoj, hrt, pas, standard

10.SUMMARY

Breeding and selection of sighthounds

Dog breeding and its selection have been known to mankind since ancient times. Since ancient times, dogs have been used primarily for hunting and protection, but today the dog embodies the role of a friend, pet, and support. Greyhounds belong to group X. according to the FCI, which includes 13 breeds described by the standard. By standardizing the breed, the transfer of good traits and appearance of dogs to the offspring is achieved, as well as the breeding of healthy dogs. In order to regulate breeding, cynological organizations adopt regulations on dog breeding. According to the data of the Croatian Kennel Club, during the five-year period (2015-2020), a total of seven breeds of sighthounds with 202 born puppies were reported in the Republic of Croatia, with Persian sighthounds being the most common.

Key words: breeding, sighthound, dog, standard

11.ŽIVOTOPIS

Paula Turković rođena je 18.2.1997. u Puli. Odrasla je u Poreču, gdje je završila osnovnu školu te je nastavila svoje srednjoškolsko obrazovanje u Gimnaziji i strukovnoj školi Juraja Dobrile u Pazinu. 2015. godine upisuje Veterinarski fakultet u Zagrebu gdje završava smjer Veterinarsko javno zdravstvo. Uz studij je stekla dodatna znanja iz područja biologije mora na Erasmus+ stručnoj praksi u Nacionalnom institutu za biologiju u Piranu, Slovenija.